

Veileder

Vold i nære relasjoner

Innholdsfortegnelse

1. Bakgrunn og mandat	3
1.1 Bakgrunn	3
1.2 Veileder – Handlingsplan, hvorfor og for hvem	3
1.3 Avgrensninger	4
2. Hva er vold i nære relasjoner	5
Hva er vold.....	5
Ulike typer vold	5
Vitne til vold	6
3. Omfang av vold	7
3.1 Stabilitet i anmeldt voldskriminalitet i Norge.....	7
4. Kommunale tjenester.....	8
4.1 Forebyggende helsetjenester for barn, unge og gravide	8
4.2 Barnehagen	9
4.3 Skolen.....	10
4.4 P Spesialpedagogisk enhet (PPT)	10
4.5 Barneverntjenesten	11
4.6 Barnevernvakta	12
4.7 Familierådet.....	12
4.8 Fastleger og legevakt	12
4.9 Kommunalt kriseteam.....	13
4.10 Overgrepsmottaket i Drammen	13
4.11 Statens barnehus i Sandefjord	14
4.12 Vold mot eldre	14
4.13 Boliger/tjenester for funksjonshemmede	14
4.14 SLT (Samordning av lokale kriminalforebyggende tiltak).....	15
4.18 Kultur, idrett og fritid	15
4.19 Nav	15
4.20 Flyktninger/introduksjonsordningen:.....	16
4.21 Krisesenteret i Hønefoss	16
4.22 Kontor for tjenestetildeling.....	17
5. Andre samarbeidspartnere	18
5.1 Ringerike Familievernkontor.....	18
5.2 Tannhelsetjenesten	18
5.3 Politiet.....	18
5.4 Konfliktrådet.....	19
5.5 Tolk.....	19

6. Opplysningsplikt, avvergingsplikt og taushetsplikt	20
6.1 Opplysningsplikten til barneverntjenesten	20
6.2 Plikten til å anmelde eller på annen måte avverge alvorlige forbrytelser	23
6.3 Særlig om helsepersonellsopplysninger til politiet som nødetat	23
6.4 Samtykke	24
6.5 Anonymisering	25
6.6 Adgang til å gi opplysninger til andre forvaltningsorgan og adgang til å anmelde lovbrudd til politiet	26
6.7 Særlig om barneverntjenesten	26
6.9 Anmeldelse	27
7. Eksisterende rutiner i voldssaker	28
7.1 Ansvar i voldssaker	28
7.2 Spesielt for helsetjenestene	28
7.3 Barneverntjenestens rutiner	28
7.4 Politiets rutiner	28
7.5 Spesielt om arbeid med tolk	29
7.6 Om sikkerhet	30
8. Tjenestenes regelverk	31
8.1 Helsetjenestene	31
8.2 Barnehage	31
8.3 Skole	32
8.5 Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år, jf. Straffeloven.....	33
8.6 Ringerike Familievernkontor	33
8.7 Barneverntjenesten	33
8.8 Politiet	34
8.9 Krisesenteret	35
9. Tiltakskortet	36
10. Handlingsplan – forslag til tiltak	36
11. Vedlegg - rutiner:	41
11.1. Mottak av meldinger til Barneverntjenesten	41
11.2. Rutiner for samarbeid i saker der barnevernet anmelder familievolds - og overgrepssaker til Sør Øst Politidistrikt tidligere Nordre Buskerud politidistrikt	42
11.3. Anmeldelse til politiet bør inneholde:	43
12. Viktige telefoner	44

1. Bakgrunn og mandat

1.1 Bakgrunn

Den som blir utsatt for vold i nære relasjoner, har behov for og rett til hjelp fra tjenesteapparatet. Ofte er behovene for hjelp sammensatte, og flere ulike tjenester må involveres. I dag opplever mange voldsutsatte å bli kasteballer mellom ulike hjelpere og tjenester. Dette er en unødvendig belastning for voldsutsatte og dårlig ressursutnyttelse.

Manglende bevissthet og kunnskap om vold i nære relasjoner, liten oversikt over behandlingstilbud og tjenestene, og mangelfullt samarbeid, kan være et vesentlig hinder for å gi et godt tilbud til den som rammes av volden.

All offentlig virksomhet har et spesielt ansvar for å påse at kommunens innbyggere ivaretas og kan leve i et samfunn uten vold, overgrep eller frykt for dette.

” Vi kan ikke akseptere vold, heller ikke den som foregår i det private rom. Det er et offentlig ansvar å bidra til å forebygge og hindre vold i alle grupper av befolkningen. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner, ”(Vendepunkt 2007).

”Alle har rett til et liv i trygghet og sikkerhet. Den som utsettes for vold og trusler, har krav på bistand og beskyttelse. Tilbudet skal være av god kvalitet, individuelt tilpasset og tilgjengelig for alle som har behov for det. Den voldsutsatte, samt barn som opplever vold mot nærstående, skal få samfunnets støtte til å leve et normalt liv i frihet, men med utgangspunkt i egne ressurser og behov, ”(Vendepunkt, 2007).

Vold er en kriminell handling og skal behandles deretter. Vold skal ikke unnskyldes eller bortforklares som et kulturfenomen eller annet som kan bidra til noen form for legalisering.

I bestillingen legges det vekt på en helhetlig tverrfaglig forståelse vedr. utarbeidelse av handlingsplanen, rutiner og innføringen av disse.

- Utarbeide rutiner for kartlegging, utredning og avklaring av tiltak. Rutinene avspeiler hensiktsmessig samhandling og ansvarsavklaring, og skal være godt kjent og godkjent av alle aktuelle aktører i kommunen.
- Implementere rutinene i alle ledd/enheter i kommunen.

Arbeidsgruppen har bestått av følgende:

Mona Dalen, leder barneverntjenesten, Belinda Gjærflow, leder forebyggende barn og unge, Miriam Rasch, leder Krisesenteret, Karianne Berg, SLT koordinator

Hvis planen og innsatsen mot vold i nære relasjoner skal lykkes, må den politiske og administrative ledelse ønske at målene skal nås, og alle må være med å prioritere dette arbeidet.

Handlingsplanen og forebygging av vold er en god investering for en tryggere fremtid, en bedre kommune å bo og vokse opp i, som over tid gir mindre behov for hjelpetjenester, sosialhjelp, barnevernstiltak og helsehjelp.

Tverrfaglig samarbeid og kompetanseutvikling må vektlegges i framtiden for å få nødvendige og helhetlige tilbud til voldsutsatte. Målet er at de fleste tiltak ikke skal utløse ekstra kostnader, men gjennomføres innenfor eksisterende rammer.

1.2 Veileder – Handlingsplan, hvorfor og for hvem

Arbeidsgruppen har bestått av fagpersoner fra ulike enheter i kommunen. Den har jobbet frem en veileder for ansatte som i sitt arbeid møter mennesker som kan være utsatt for vold i nære relasjoner.

Den er ment som et praktisk verktøy med beskrivelser av tjenesteområdenes eksisterende tilbud, roller og ansvar, med definisjoner, formelle bestemmelser og rutiner, og oversikt over samhandlingsarenaer. Det er viktig å synliggjøre hvilket ansvar som ilegges den enkelte instans og at rutiner er klare og tydelige for alle. Med bakgrunn i regjeringens handlingsplaner mot vold i nære relasjoner og kartlegging av Ringerike kommunes utfordringer, er det videre utarbeidet en konkret handlingsplan mot vold i nære relasjoner for Ringerike kommune. Handlingsplanen skal forplikte alle kommunalområdene og politikerne til å satse og bidra på dette området. Det vil være naturlig å se veilederen og handlingsplanen i sammenheng, da noen av tiltakene i handlingsplanen vil ha bakgrunn i det som står beskrevet i veilederen.

Uavhengig av hvor man jobber, skal det finnes rutiner på hvordan man handler, om det er mistanke om at noen utsettes for vold og overgrep i nære relasjoner.

Det overordnede målet er å få til et godt samarbeid i voldssaker og skape gode rutiner for hvordan vi håndterer disse sakene. Som offentlig ansatt er man forpliktet til å gjøre det som står i sin makt for å forhindre at noen utsettes for vold eller trusler om vold. Vi har også et ansvar for hverandre som kollegaer ved å sikre ivaretagelse og sikkerhet i tjenesten.

- alle som lever med vold eller trusler om vold har rett til å få hjelp
- informasjon og oversikt over hjelpetilbudene skal være lett tilgjengelig for alle
- den utsatte har rett til et helhetlig og samordnet hjelpetilbud
- tvangsekteskap og kjønnslemlestelse skal forbygges
- fokus på kunnskap og holdningsskapende arbeid

1.3 Avgrensninger

Holdningskapende og forebyggende arbeid

En viktig og avgjørende del av voldsbekjempelse dreier seg om å drive forebyggende arbeid. Dette dreier seg om å endre holdninger og å legge et grunnlag for at vold eller trusler om vold *ikke skal skje*.

Forebygging kan og skal drives på mange arenaer og er et stort og vanskelig felt. Det forskes på hva slags forebygging som gir effekt, og hva slags forebygging en ikke kan se effekt av.

Denne veilederen tar i svært liten grad for seg forebyggende arbeid.

I handlingsplanen derimot, vil tiltak som bidrar til holdningsendring og som virker forebyggende være et viktig satsningsområde.

Bekjempelse av seksuelle overgrep mot barn og voksne, menneskehandel og psykisk helsearbeid omtales ikke i veilederen, men innsatsen for å bekjempe vold vil også innbefatte disse formene for vold. Det registreres samtidig at de fleste seksuelle overgrep blir begått av en person som den krenkende har en relasjon til. Dette gjør det nødvendig å se på ulike tiltak og forebyggende arbeid mot dette i handlingsplanen.

Et samarbeid med politiet er helt nødvendig i arbeidet mot vold i nære relasjoner, og politiets fokus og rolle har vært sentral i dette arbeidet. Samtidig vil det også være andre samarbeidspartnere utenfor Ringerike kommunes tilbud og tjenester som er aktuelle i arbeidet mot vold i nære relasjoner, som vi ikke går nærmere inn på i veilederen og handlingsplanen. For eksempel sykehuset, stiftelser, frivillige eller private organisasjoner. Dette fordi det i hovedsak er en veileder for de kommunale tjenestene, og fordi mange av henvisningene til spesialisttjenestene vanligvis går via fastlegen.

2. Hva er vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner

I forbindelse med statlig innsats mot vold i hjemmet og i familien ble begrepet "Vold i nære relasjoner" tatt i bruk. Man fant at begreper som "Familievold" eller "Vold i hjemmet" kunne ekskludere deler av målgruppen. "Vold i nære relasjoner" er derfor blitt et standardisert begrep hvor voldsutøver og offer er knyttet til hverandre ved for eksempel familieband eller på annen måte betyr mye for hverandre i hverdagen.

Hva er vold

- *Vold kan utføres både fysisk og psykisk og er i hovedsak en handling som påfører en annen person skade eller smerte.*
- *Vold er enhver handling rettet mot en annen person som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje, eller slutte å gjøre noe den vil (Isdal, 2003, Alternativ til Vold).*

For å kunne vurdere om det er vold eller ikke, må dette vurderes ut fra fire ulike aspekter:

1) Handlingens budskap, 2) Hensikt, 3) Konsekvens og 4) Handlingen i seg selv.

Voksne og barn som opplever massiv og regelmessig redsel og utrygghet, kan utvikle store psykiske vansker.

Ulike typer vold

Fysisk vold er alle former for fysisk handling som skader eller kontrollerer et annet menneske (eks: slag, spark, bitt, kvelertak, holding, vri armen, ørefik).

Psykisk vold er all bruk av ord, stemme, handling eller mangel på handling som kontrollerer, skader eller krenker dine nærmeste. Den psykiske volden har offerets psykiske tilstand, følelser og tanker som direkte eller indirekte mål. Barn som lever i og er vitne til fars/mors vold mot mor/far, utsettes for psykisk vold. Psykisk vold kan være når en utsettes for indirekte- eller direkte trussel, degraderende og ydmykende atferd, kontroll, utagerende sjalusi, isolering eller emosjonell vold. Indirekte trusler er alle andre måter å formidle en mulig fare eller voldelig konsekvens på, som ikke er en direkte trussel. Kroppen, stemmen, blikket. Søke å påvirke ved å virke skremmende. Ytringen er ikke påfallende dersom de ikke settes i en annen sammenheng. Hvis en person er blitt utsatt for vold en gang kan det være nok å si «du husker hva som skjedde sist?»

Materiell vold er utagerende adferd og sinne (eks: knuse eller kaste ting, slå i vegg/dør).

Seksuell vold. Denne metoden brukes ofte for å kontrollere og ydmyke den andre. For eksempel, berøring mot sin egen vilje, påtvungen seksuell aktivitet, seksuell trakassering, incest.

Latent vold betyr å gå på nåler, være på vakt, vente på volden eller tilpasse seg atferd for å forhindre en fremtidig voldshandling.

Kontrollerende atferd. Den viktigste drivkraften til den som utøver vold er å opprettholde makt og kontroll over sin partner/ familie. Utover de handlinger som til nå er beskrevet, benyttes også andre maktmidler som krenker og skaper frykt hos partneren. Dette gjør det enda vanskeligere for partneren å handle slik at partner og eventuelle barn i familien sikres verdige livsforhold.

Eksempler på dette kan være:

- **Økonomisk kontroll:** Nekte partneren å arbeide, prøve å få partneren oppsagt, ta kontroll over pengene.
- **Sette barna opp mot partner:** True med å kontakte barnevernet dersom partner vil reise, beskrive partneren på en krenkende måte overfor barna.
- **Trusler:** Utsette partner for trusler om å skade slektninger, venner eller arbeidskollegaer. True med å sette ut rykter om partner til de samme.
- **Dominerende atferd:** Konstant kritikk, ta alle avgjørelser i familien, krenke partner i påsyn av andre.
- **Sette partner i forlegenhet:** Foreta handlinger i det offentlige rom som ydmyker partneren.

-Isolasjon: Kontrollere hva partneren gjør, hvor partneren er, og hvem partneren er sammen med. Kontroll på hva partner snakker med andre om.

Vitne til vold

Moderne forskning levner ingen tvil om at barn som er vitne til at nære omsorgspersoner utsettes for vold får minst de samme skadevirkninger som barn som får volden direkte rettet mot seg selv. Det anses følgelig som like presserende å hindre at barn opplever vold mot andre som å skjerme barn for selv å bli utsatt for vold.

Ære og æres-relatert vold – Begrepet ”ære”

Ære er et positivt begrep som forbindes med sosial anerkjennelse, selvfølelse og selvrespekt. Verdiene varierer i de ulike samfunn. Ære er et spørsmål om velferd, status og posisjon. Noen punkter om ære under:

- Det er et sett av regler som spesifiserer hva som gir, og ikke gir ære.
- Brytes reglene, mistes æren.
- Ære kan ikke økes, bare mistes - og eventuelt gjenvinnes.
- Familiemedlemmer har felles ære.
- Verdienes vurderinger er viktigere enn personens egen moral.
- Ære har en kjønn dimensjon.
- Ære har en maktdimensjon.

Begrepet ”æres relatert vold”

Om ”gjenopprettelse” av ære innebærer vold, benyttes ofte begrepet æres-relatert vold. Noen punkter om det under:

- Vold som oppstår innenfor nære familiære relasjoner.
- Når familiens omdømme står i fare for å svertes.
- Ofre er ofte kvinner.
- Initieres ofte av deler av storfamilien eller nære nettverk.
- Utøver er familiemedlemmer både lokalt og internasjonalt.
- Oppstår spesielt i situasjoner som er preget av sosial forandring, hvor stor familiens identitet er under press, eks. bosetting i et annet land.

Ekstrem kontroll/tvangsgiftet

I noen kulturer brukes æres-relatert vold og ekstrem kontroll til å gifte bort barn mot deres vilje.

Tvangsekteskap er et overgrep mot menneskets rett til å velge ektefelle. Denne friheten er nedfelt i internasjonale konvensjoner. Historisk har tvangsekteskap i større eller mindre grad vært et vanlig fenomen også i Norge. Tradisjonen blir mer og mer sjelden, men forekommer fortsatt, og selv om det ikke finnes klare tall på forekomsten i Norge, er det viktig å forebygge at denne maktbruken finner sted.

Kjønnslemlestelse/omskjæring

Dette er en fellesbetegnelse på alle typer inngrep der ytre kvinnelige kjønnsorgan blir varig skadet, og der inngrepet blir gjort av andre årsaker enn medisinsk behandling.

Kjønnslemlestelse er vold mot kvinner. På verdensbasis er mellom 100-144 millioner jenter og kvinner utsatt for dette voldelige inngrepet. I Afrika har 34 land lang tradisjon for kjønnslemlesting av kvinner, og i Asia har 6 land denne tradisjonen. I noen land er det opp til 80-90 % av kvinnene som er kjønnslemlestet. Tradisjonen er flere tusen år gammel, og det kreves langvarig innsats både nasjonalt og internasjonalt for å bekjempe denne tradisjonen. Her er det spesielt viktig med kunnskap og forebyggende arbeid.

3. Omfang av vold

3.1 Stabilitet i anmeldt voldskriminalitet i Norge

I 2010 ble 25 900 voldslovbrudd anmeldt, hvorav 7 000 er trusler og 18 300 er tilfeller av fysisk vold. Dette er på nivå med de foregående tre-fire årene. Når vi tar hensyn til befolkningsøkningen, har det totale omfanget av anmeldt voldskriminalitet holdt seg relativt stabilt siden tusenårsskiftet, på rundt 5,5 per 1 000 innbyggere.

Fordelingen av de ulike typene fysisk vold har imidlertid endret seg noe de siste årene. Antall anmeldte tilfeller av mishandling i familieforhold og vold mot offentlig tjenestemann øker, samtidig med en nedgang i legemsfornærmelser og legemsbeskadigelser. Endringene i registreringene av voldslovbrudd ser ut til å fortsette, og etter ikraftsettelsen av de nye bestemmelsene om mishandling i familieforhold (i 2006) øker denne typen mest. I 2010 ble totalt i overkant av 2 400 tilfeller av mishandling i familieforhold anmeldt.

4. Kommunale tjenester

Hvem kan oppdage at barn/voksne utsettes for vold ?

4.1 Forebyggende helsetjenester for barn, unge og gravide

Forebyggende helsetjenester barn og unge har sitt ansvarsområde for barn og unge fra 0 – 23. Tjenesten innbefatter helsesøstre, kommunejordmor, to fysioterapeuter, ergoterapeut, psykolog samt helsestasjon for ungdom. Videre er folkehelse, friskliv og bofelleskap underlagt enheten

Svangerskapsomsorg

Jordmortjenesten i Ringerike holder til på Ringerike Sykehus, og omfatter svangerskapskontroll, fødselsforberedende undervisning individuelt og etterkontroller med prevensjonsveiledning, celleprøver og spiralinnsetting. Tjenesten har fokus på å identifisere risikogravide og tilpasse et individuelt konsultasjonsprogram til hver enkelt kvinne. Vi bruker screening verktøy for å oppdage rus og kartlegging av voldsproblematikk.

Helsestasjon for sped- og småbarn 0 – 5 år

Helsestasjonen er en del av kommunehelsetjenesten som utøver planmessig helsefremmende og forebyggende arbeid rettet mot barn fra 0-5 år. Det helsefremmende og forebyggende arbeidet omfatter helseopplysning, veiledning, helseundersøkelser og vaksinasjoner. Barn og familier med spesielle behov følges opp tettere med ekstra konsultasjoner.

Tjenesten konsulterer alle barn ved hjemmebesøk, 3 uker, 6 uker, 3 mnd, 4 mnd, 5 mnd 6 mnd, 8 mnd, 11 mnd, 12 mnd, 15 mnd, 2 år, 4 år og 5 år (skolestart).

Helsestasjonen har en sentral funksjon i å fange opp tidlige signaler på mistriivsel og utviklingsavvik. Tjenesten skal bidra til å skape et godt oppvekstmiljø for barn gjennom tiltak som styrker foreldrerollen og fremmer barnas lærings- og utviklingsmiljø.

Det er laget særskilt oppfølgingsprogram på helsestasjonen og i det tverrfaglige samarbeidet for for tidlig fødte barn. Videre er det organisert for tverrfaglig samhandling mellom barnehage, foresatte og helsestasjon ifbm 4 – år undersøkelsen. «4 år trygg og klar».

Skolehelsetjenesten barneskole fra 1-7 trinn og ungdomsskole fra 8 – 10 trinn

Skolehelsetjenestens formål er å arbeide for å fremme elevenes totale helse og forebygge sykdom, skade eller lyte. Skolehelsetjenestens tilbud til elever skal omfatte:

-- Helseundersøkelser og rådgivning med oppfølging/henvisning ved behov.

- Opplysningsvirksomhet og veiledning - individuelt og i grupper.
- Samarbeid med skole om tiltak som fremmer godt psykososialt og fysisk lærings- og arbeidsmiljø for elever.
- Bistand og helseopplysning i grupper/klasse/foreldremøter i den utstrekning skolen ønsker det.
- Samarbeid om habilitering av barn og ungdom med spesielle behov, herunder kronisk syke og funksjonshemmede.
- Informasjon om og tilbud om Barnevaksinasjonsprogrammet.

Skolehelsetjenesten i videregående skole

Skolehelsetjenesten i videregående skole arbeider i stor grad etter "åpen dør" prinsippet. Det vil si at skolehelsesøster er på kontoret og elevene kan komme ved behov. Helsesøster er også tilgjengelig på telefon når hun ikke er på skolen. Helseskjema fylles ut av alle på første året og alle tilbys oppfølgingssamtale. Skolehelsetjenesten har faste samarbeidsmøter med skolens personell og med andre tverrfaglige instanser etter behov. Det gis undervisning etter oppsatte tema og ellers etter forespørsel/behov. Helsesøster informerer/holder foredrag også på foreldremøter gjerne i tverrfaglig samarbeid, samt omfattende tverrfaglig samarbeid om rusen.

Ved Hønefoss videregående skole ble det i 2013 opprettet et tilbud «Aktiv jobb i skolen». Tilbudet er tverrfaglig sammensatt med representanter fra Ungdomskontakten, SLT – koordinator, NAV, barnevern, helsesøster, krisesenter, ruskonsulenter og kommune psykolog deltar ved behov. Målet med prosjektet er å komme enda nærmere brukeren, samt tilstrebe et godt samarbeid på tvers av etater.

Helsestasjon for ungdom

Helsestasjon for ungdom (HFU) omfatter rådgivning, veiledning, undersøkelser og behandling.

Helsestasjon for ungdom er en lovpålagt oppgave og skal være et supplement til og ikke en erstatning for skolehelsetjenesten til ungdom. Den retter sin virksomhet mot aldersgruppen 13 – 23 år.

HFU har høyt fokus på å forebygge uønsket svangerskap og abort – forebygge seksuelle overførbare sykdommer og generelt smittevern. Høyt fokus på fysisk og psykisk helse med særlig vekt på risikogrupper. Videre arbeides det med avklaring av rusmisbruk, samt forebygging av ytterligere misbruk (ungdomskontrakter – et samarbeid med nordre Buskerud Politidistrikt). Familiesamarbeid og generelt tverrfaglig samarbeid oppleves som en vesentlig faktor for å kunne oppnå gode resultater. Åpningstiden er mandager fra 14.00 – 18.00 og torsdager kl. 14.00 – 17.00. Hver mandag er det lege/gynekolog.

4.2 Barnehagen

Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem. Dette følger av barnehageloven § 1. Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet og bidra til den gode barndommen.

Gjennom sin daglige omgang med barn kan personalet på grunnlag av egne observasjoner få informasjon om barnas dagligliv og omsorgssituasjon. De ansatte i barnehagen skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernet, jf. barnehageloven § 22. Barnehagen kan sitte med opplysninger som er viktige for barneverntjenesten ved undersøkelse og oppfølging av barnets omsorgssituasjon. Formidling av barnehageplass benyttes dessuten av barneverntjenesten som et frivillig hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4.

Slike opplysninger kan også være viktige for politiet ved en eventuell etterforskning. Gjennom sin daglige kontakt med barnet vil barnehagen for øvrig ha en sentral funksjon i forhold til å støtte og følge opp barn som kan være eller er utsatt for vold i familien.

Barnehagen kan også få informasjon om at et barn kan være utsatt for vold i familien ved at barnet, barnets omsorgspersoner eller andre kommer med opplysninger

Dersom det er mistanke om/grunn til å tro at barn er utsatt for vold i nære relasjoner, eller de hører om at barn kan være utsatt for vold i nære relasjoner så plikter barnehagen som offentlig instans å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten.

Se kapittel 6. Opplysningsplikt, avvergelsesplikt og taushetsplikt.

Minoritetsspråklig støttefunksjon

Ringerike har en Minoritetsspråklig støttefunksjon i 40 prosent stilling som arbeider ut mot minoritetsspråklige barn i form av grupper og veiledning til ansatte. Foreldrene trenger informasjon om rutiner, forventninger og rammer, mye er lagt til rette for av støttefunksjonen enten gjennom samtaler eller oversatt materiell. Det er under utarbeidelse en Handlingsplan for arbeidet i disse dager.

4.3 Skolen

Skolens primæroppgave er i samarbeid og forståelse med hjemmet å gi den enkelte elev opplæring og oppdragelse i samsvar med opplæringslovens formålsparagraf og det øvrige regelverket som gjelder for skolen, slik at de kan "utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet.", jf. opplæringsloven § 1-2.

Skolen kan få informasjon om at barn kan være utsatt for vold eller trusler om vold i familien ved at eleven selv, elevens omsorgspersoner eller andre, på eget initiativ kommer med opplysninger. Skolen vil også kunne få informasjon på grunnlag av observasjoner som skolens eget personale gjør. Personalet som er knyttet til skoler og skolefritidsordninger tar del i barn og unges daglige liv, og vil gjennom dette kunne få kunnskap om deres livssituasjon.

Personalet i skolen skal i sitt arbeid være oppmerksomme på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten, jf. opplæringsloven § 15-3.

Dersom det er mistanke om/grunn til å tro at barn er utsatt for vold i nære relasjoner, eller de hører om at barn kan være utsatt for vold i nære relasjoner så plikter skolen som offentlig instans å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten.

Se kapitel 6. Opplysningsplikt, avvergelsesplikt og taushetsplikt.

4.4 P Spesialpedagogisk enhet (PPT)

Spesialpedagogisk enhet (PPT) er kommunens rådgivende og sakkyndige instans i forhold til barn, unge og voksne med særlige opplæringsbehov. Tjenesten skal utarbeide sakkyndige vurderinger der loven krever det, samtidig som den skal bidra til kompetanse- og organisasjonsutvikling i skole og barnehage. I tillegg utføres enheten spesialpedagogisk arbeid etter vedtak i barnehage. Tjenesten er lovpålagt.

Barnets utfordringer kan være knyttet opp mot faglige og/ eller sosiale vansker.

PPT samarbeider med foreldre, barnehager, skoler og læringscenteret for å tilrettelegge opplæringen etter den enkeltes forutsetninger og behov.

PPT kan tilby:

- Utredning, kartlegging, veiledning og sakkyndig vurdering, knyttet til enkeltbarn/elever.
- Systemarbeid, kompetanse og organisasjonsutvikling knyttet til barnehager og skoler.
- Samarbeid med andre kommunale hjelpeinstanser, samt fylkeskommunale og statlige hjelpeinstanser.
- Fremskutt eller utsatt skolestart.
- Fritak fra opplæringsplikten.
- Tegnspråkopplæring.
- Punktskriftoplæring for blinde og sterkt svaksynte elever.

Barn/elever henvises av foresatte selv eller i samråd med barnehage/skole. Foresatte og unge voksne kan på eget initiativ ta kontakt med PP-tjenesten for informasjon og vurdering av behov for tjenester. Helsesøster, barnehage og skole kan etter skriftlig samtykke og i samarbeid med foresatte, henvise saker til PP-tjenesten.

Tjenesten er frivillig og gratis.

PPT er sammensatt av psykologer, pedagoger, spesialpedagoger og logopedier samt et barne- og ungdomsarbeider team. Alle ansatte i PPT har taushetsplikt.

Den pedagogisk-psykologiske tjenesten, PP-tjenesten, som er en del av skolen, skal primært bidra til at elever med særlige behov får en opplæring som er tilpasset behovet deres, jf. Opplæringsloven kapittel 5. PP-tjenesten skal blant annet sørge for at det blir utarbeidet sakkyndig vurdering i

situasjoner der loven krever det. Selv om PP-tjenesten er en del av skolen, har denne tjenesten også et ansvar for å utrede barn under opplæringspliktig alder med særskilt behov for spesialpedagogisk hjelp.

PP-tjenesten vil gjennom sine oppgaver også kunne få kunnskap om livssituasjonen til de barn tjenesten følger opp.

Dersom det er mistanke om/grunn til å tro at barn er utsatt for vold i nære relasjoner, eller de hører om at barn kan være utsatt for vold i nære relasjoner så plikter PPT som offentlig instans å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten.

Se kapitel 6. Opplysningsplikt, avvergelsesplikt og taushetsplikt.

4.5 Barneverntjenesten

Barneverntjenestens formålsbestemmelse, § 1-1.

-- sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.

-- å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.

Videre vil barneverntjenesten bidra til å gi det enkelte barn gode levevilkår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak § 4-4.

Når barneverntjenesten mottar en bekymring, gjøres en vurdering om det er grunnlag for videre undersøkelser. Om meldingen vurderes som en akutt sak, behandles saken etter gjeldene rutiner for akutte saker.

Barneverntjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien, for eksempel ved å oppnevne støttekontakt, ved å sørge for at barnet får plass i barnehage, ved besøkshjem, ved avlastningstiltak i hjemmet, ved opphold i senter for foreldre og barn eller andre foreldrestøttende tiltak. På samme måte skal barneverntjenesten også søke å sette i verk tiltak som kan stimulere barnets fritidsaktivitet, eller bidra til at barnet får tilbud om utdanning eller arbeid, eller anledning til å bo utenfor hjemmet. Barneverntjenesten kan videre sette hjemmet under tilsyn ved at den oppnevner tilsynsfører for barnet.

Barnevernet kan også yte økonomisk stønad som hjelpetiltak for barnet.

Barneverntjenesten er organisert med ulike team og ansvarsområder:

Mottak – tar imot alle meldingene til barneverntjenesten. I meldingsmøtet blir meldingene behandlet og vurdert om de skal henlegges eller undersøkes videre.

Alle kan melde, både offentlige ansatte og private. Offentlige myndigheter og ansatte har en plikt til å melde, og å gi opplysninger til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt.

Alle som er bekymret for et barn/ungdom kan ta kontakt med barneverntjenesten og drøfte saken anonymt.

Dersom meldingen omhandler seksuelle overgrep eller vold drøftes saken anonymt med politiet for å avgjøre videre saksgang. Foreldrene skal da ikke kontaktes i forkant.

Se kap 7.3 for rutiner.

Undersøkelsesgruppa jobber videre med å utrede situasjonen og vurderer eventuelle tiltak.

Dette skal gjøre innenfor ulike frister.

Tiltaksgruppa jobber med frivillig hjelpetiltak etter Lov om barneverntjenester § 4-4 med barn som bor hos foreldrene sine. Barneverntjenesten har som målsetting å hjelpe flest mulig barn i hjemmet.

Omsorgsgruppen har oppfølging av alle barn/ungdom kommunen har plassert utenfor foreldrehjemmet, enten de er plassert i fosterhjem eller på institusjon. Omsorgsgruppen har også ansvar for å følge opp biologiske foreldre, samt fosterhjem/beredskapshjem og institusjonene.

Om en henvendelse vurderes til å være akutt innenfor barnevernlovens bestemmelse, blir det vurdert om man må fatte et hastevedtak og en akutt plassering. Akuttvedtak skal godkjennes og vedtak om omsorgsovertagelse blir avgjort i Fylkesnemnda.

Blir henvendelsen vurdert som akutt, betyr det i praksis at noen kan ta skade om situasjonen ikke endres raskt. Barneverntjenesten og barneverntjenestenes mandat er først og fremst å sikre at barn og unge har det trygt og får den omsorgen de trenger.

Mange akutsituasjoner kan løses ved hjelp av råd og veiledning. I mange tilfeller vil også privat nettverk være en del av løsningen. I alle barnevernsaker er tverrfaglig samarbeid viktig, også i voldssaker. Det kan være nødvendig at andre tjenester bistår barnevernet under saken, og dette må disse være villig til å ta del i. Dette samarbeidet er helt nødvendig. Vanlige samarbeidspartnere i voldssaker er politiet, krisesenter, sykehus, fastlege, skole, barnehage, BUF-etat for å nevne noen. Når barnevernet ønsker en samtale med barnet på skolen, kan det være aktuelt at læreren er med som en trygg person.

4.6 Barnevernvakta

Barnevernvakta er vedtatt opprettet. (Kommunestyret april 2016)

4.7 Familierådet

Ringerike kommune har et lavterskel tilbud der man sammen med familien bistår til endring og setter familiene i stand til å forebygge en videre skjevutvikling. Tilbudet er gratis og frivillig.

Foresatte, ungdom og offentlige instanser kan ta direkte kontakt.

Tilbudet er for de som ønsker hjelp og veiledning i forhold til utfordringer i familien som over tid har hatt en vanskelig livssituasjon, opplevd krise eller er bekymret for barnets sosiale eller følelsesmessige utvikling.

Det er familiene selv som velger hva de vil ta opp, og hva de vil ta med seg fra familierådet. Familien har mulighet til å få flere møtepunkter med familierådet etter behov.

Kontakt på tlf. 32117400, og spør etter familierådet.

4.8 Fastleger og legevakt

Der fastlegene kontaktes av voldsoffer eller får mistanke, dokumenteres funn nøy, pasienten oppfordres til å anmelde forholdet, og kan varsle barnevernet i henhold til lovverket om dette.

Ivaretagelse av pasientens psykiske og kroppslige helse herunder som følge av vold er en naturlig del av fastlegens ansvarsområde.

Voldsepisoder avdekkes ofte utenom fastlegenes ordinære åpningstid. I avdekkingsfasen er derfor legevakten sentral. Pasientenes fastlege informeres fra legevakten i form av epikrise om pasienten ikke motsetter seg det og fastlege er kjent og står for videre medisinsk oppfølging. Fastlegen koordinerer pasientens/familiens hjelpebehov, eventuell sykmelding og henvisning til annen instans. Fastlegene utgjør som regel kontinuiteten og ser ofte hele familien.

Nærmere om legevaktens tjenester:

Rådgiver/veileder

Både sykepleiere og leger (kommunens fastleger) på legevakten har god kunnskap om farer og senvirkninger personer utsettes for når de oppholder seg i hjem hvor de eller deres nærmeste utsettes for vold.

- Legevakten har god kjennskap til øvrige hjelpeapparat.
- Legevakten holder åpent når det øvrige hjelpeapparatet holder stengt (kvelder, netter, helger og høytider).

Psykososial førstehjelp

Sykepleierne og legene på legevakta har stor erfaring i å snakke om vanskelige livssituasjoner. Kriser og traumer av forskjellig art er innenfor kompetanseområdet, også når det gjelder påførte belastninger av nære relasjoner. Behov for psykisk oppfølging vil bli vurdert.

Medisinsk undersøkelse

Personer som utsettes for vold og overgrep har ofte behov for medisinsk undersøkelse. På legevakten vil fysiske skader bli behandlet. Behov for videre undersøkelser som f.eks. røntgen, eller innleggelser på sykehus vil bli vurdert.

4.9 Kommunalt kriseteam

Kriseteamet er, sammen med legevakta, ryggraden i kommunens Helseberedskap. Det inngår som en del i hverdagens beredskap og er forankringspunkt for all psykososial beredskap ved akutte og større hendelser rettet mot innbyggere.

Beredskapsplan Helse i Ringerike kommune skal nyttes i situasjoner, som vurderes som en krise eller en katastrofe, og der omfanget og karakteren av det akutte hjelpebehovet er større enn den normale tilgangen til ressurser. Tilføring av ekstra ressurser, prioritering av innsats og/eller omlegging av virksomheten blir da nødvendig. Planen skal legge til rette for at vi velger å gjøre de rette tingene på rett måte og til rett tid.

Kommunalt kriseteam kan bare iverksettes av Ringerike interkommunale legevakt eller politiet.

- Kontakttelefon legevakta: 116117
- Kontakttelefon politiet: 02800 Nødnr 112

Kriseteamet skal bistå det ordinære hjelpeapparatet ved alvorlige/traumatiske livshendelser, som feks ulykker, voldshandlinger, uventet dødsfall og trussel handlinger.

Teamet består av medarbeidere fra hjemmetjenesten, helsesøstertjenesten, kirken, brann og politi i Ringerike kommune.

Teamet kan bistå og hjelpe:

- Rammede
- Pårørende
- Hjelpepersonell
- Berørte institusjoner/organisasjoner

Kriseteamet har retningslinjer for når og hvordan oppdrag utføres.

Kontakt telefon: 46 84 57 26.

4.10 Overgrepsmottaket i Drammen

Overgrepsmottaket er et akutttilbud for ungdom og voksne, kvinner og menn, som nylig har vært utsatt for voldtekt, voldtektsforsøk eller lignende seksuell krenkelse, eller som er blitt utsatt for alvorlig vold av personer i nære relasjoner. Tilbudet er åpent for deg som bor eller oppholder deg i Buskerud, samt kommunene Sande, Svelvik og Jevnaker.

Tilbudet er gratis. Tilbudet gjelder uavhengig av politianmeldelse. De som arbeider på overgrepsmottaket har taushetsplikt.

Overgrepsmottak er organisert som en faglig del av legevaktmedisin.

Oppdrag og mandat

Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin - Overgrepsmottak har som mandat og oppdrag å drive forskning og fagutvikling innen overgrepsmottak samt å drive kompetansehevingstiltak for ansatte i overgrepsmottak.

Overgrepsmottak har nødvendige kunnskaper og ferdigheter slik at de kan gi adekvat behandling og hjelp til mennesker utsatt for seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner, herunder:

- Å behandle akutte fysiske skader.
- Sporsikring.
- Å behandle akutte psykiske skader.
- Å minimalisere fysiske, psykiske og sosiale følger av overgrepet.
- Å bidra til å redusere faren for nye overgrep for mennesker som søker hjelp for vold i nære relasjoner.
- Ha kunnskap om hjelpetiltak i nærmiljøet som kan bidra til å forebygge utvikling av
- posttraumatisk stressforstyrrelse (PTSD) og øke de utsatte sin mestringsevne
- /livskvalitet.
- Å sørge for forebygging av mulig HIV, hepatitt og andre infeksjoner.
- Å sørge for at pasienter med risiko for senskader blir fulgt opp.

Overgrepsmottaket ved Legevakta i Drammensregionen IKS: 32 26 90 00.

4.11 Statens barnehus i Sandefjord

Statens barnehus i Sandefjord er åpnet i 2016. Personalet er sivilt ansatte med barnefaglig kompetanse.

Statens barnehus er et tverrfaglig kompetansehus for barn, ungdom og voksne personer med utviklingshemmede som har vært utsatt for eller er mistenkt utsatt for vold eller seksuelle overgrep. Barnehuset er også for de som har vært vitne til vold eller seksuelle overgrep. På barnehuset gjennomføres tilrettelagt avhør, det vil si et lyd- og bildeopptak av barnets forklaring.

Barnehusets oppgave er å ivareta de barn og unge, eller voksne personer med utviklingshemming, før, underveis og etter tilrettelagt avhør. Det betyr at vi samarbeider tett med etterforsker og påtalejurist i politiet slik at alle er godt forberedt til å ta i mot den som skal avhøres. Den som kommer til tilrettelagt avhør på barnehuset blir møtt av trygge voksne i et barnevennlig miljø.

Etter at de tilrettelagte avhørene er gjennomført kan barnehuset tilby hjelp til de som er i behov av det. Hjelpen kan ha ulike former som fore eksempel å snakke med barna og følgepersonene, i tillegg å samarbeidet med viktige personer og instanser i barnets liv.

Målet er å styrke barns rettsikkerhet og sørge for god ivaretagelse av barn og familier.

Barnehuset tilbyr:

- Spisskompetanse på traumer, seksuelle overgrep, vold og vitne til vold i nære relasjoner.
- Tilrettelegging av dommeravhør og medisinske undersøkelser i barnevennlige omgivelser.
- Koordinering av det tverrfaglige samarbeidet.
- Korttids terapi, oppfølging og behandling.
- Støtte og veiledning til barn og pårørende.
- Rådgiving og konsultasjon til offentlige aktører og privatpersoner.

4.12 Vold mot eldre

Krisesenteret rapporterer om vold og overgrep mot eldre.

Dette utgjør en utfordring for hjemmetjenestene og institusjoner, som en søker å være oppmerksom på. De fleste overgrep mot eldre skjer i det private og fra personer som står vedkommende nær, ofte i eget hjem, men overgrep skjer også i sykehus og institusjoner som sykehjem, servicehjem og eldreboliger.

De eldre kan bli utsatt for alle typer overgrep, og både menn og kvinner kan bli utsatt. Overgriperen er vanligvis en som den eldre kjenner som ektefelle, barn, barnebarn, slektninger, helsepersonell eller andre som står den eldre nær.

I institusjon kan det dessuten være ansatte eller andre beboere. Det er i en del tilfeller sammenheng mellom vold, rus og psykiatri.

Vold i nære relasjoner, spesielt parrelasjoner, kan være kjennetegnet med omfattende bruk av rusmidler. Samtidig blir også eldre personer utsatt for trusler og vold fra familiemedlemmer som sliter med rus og psykiatriproblemer.

Fra 1. desember 2008 ble det opprettet en nasjonal kontaktteltelefon for eldre som er utsatt for overgrep. Personer over 62 år og eldre som er utsatt for overgrep eller krenkelser eller kjenner noen som er det, kan ringe for råd støtte til Vern for eldre. Dette gjelder både privatpersoner eller alle som arbeider i det offentlige hjelpeapparat.

Nasjonal kontaktteltelefon: 800 30 196. mandag – fredag 09.00 – 15.00.

4.13 Boliger/tjenester for funksjonshemmede

Flere forskningsstudier viser at funksjonshemmede barn er mer utsatt for seksuelle overgrep enn andre barn. Det rapporteres også at kvinner med funksjonshemninger er mer utsatt for overgrep enn andre kvinner.

Sammenlignet med kvinner generelt, vil denne gruppen ofte oppleve overgrep over lengre tid, overgrepene er mer alvorlige og de foregår oftere i institusjoner.

Vold forekommer også mellom beboere på institusjon. Utagerende beboere kan utøve vold mot for eksempel pårørende og tjenesteytere. Tjenesten arbeider systematisk for å forebygge dette.

4.14 SLT (Samordning av lokale kriminalforebyggende tiltak)

Ringerike er en SLT-kommune. SLT er en modell for samordning av lokale kriminalforebyggende tiltak for aldersgruppen 12-18 år.

Hensikten er å få mer effekt ut av eksisterende tjenester ved at forskjellige miljøer støtter og utfyller hverandres arbeid. Aktivitetene skal forankres og drives i regi av instanser og virksomheter som er tjenesteytere i organisasjonen.

SLT skal i første omgang koordinere og påse at samarbeidet flyter helt på tvers av organisering, sektorer, fagområder og forvaltningsnivåer. I tillegg til kommunale virksomheter er politiet, konfliktrådet, kriminalomsorgen og fylkeskommunen (videregående skoler) "partnere" i arbeidet. SLT kan som et ledd i dette arbeidet initiere nye tiltak og prosjekter.

I forhold til vold i nære relasjoner vil SLT-nettverket ha en pådriverrolle i forhold til best mulig samhandling og tverrfaglig arbeid for den aktuelle aldersgruppen. I tilfeller der tjenester og virksomheter ikke kommuniserer slik det er ønskelig, bør SLT være en garanti for sikring av at dette likevel skjer og at hindringer forseres.

4.18 Kultur, idrett og fritid

Ringerike byr på et omfattende og variert kultur- og fritidstilbud for barn og unge. Dette er møteplassen for mange aktiviteter på ulike arenaer, noe som vil innebære et ansvar for den ansatte og frivillige som jobber i disse miljøene.

En trener eller annen kontaktperson kan observere eller være den første som hører om at noen utsettes for vold i nære relasjoner, og må ha rutiner for å handtere dette på en god måte.

4.19 Nav

Arbeids- og velferdsetaten har ansvaret for gjennomføringen av sentrale deler av arbeids- og velferdspolitikken. NAV er et samarbeid mellom stat og kommune.

Hovedoppgaven for det kommunale tjenesteområdet i arbeids- og velferdsforvaltningen i 2014 er å bidra til at flere kan komme i arbeid, videreutvikle arbeidet på fattigdomsområdet og sikre god forvaltning av lov om sosiale tjenester i NAV(STL). Lov om sosiale tjenester i NAV regulerer de kommunale oppgavene og tjenestene som skal inngå i NAV kontoret. Loven er en av hoved-lovene i NAV, sammen med NAV- loven, folketryktdloven og arbeidsmarkedsloven.

NAV Ringerike forvalter flere kommunale tjenester i tillegg til de som er regulert i lov om sosiale tjenester i NAV, som husbank, boligtildeling til vanskeligstilte samt introduksjonsordningen for flyktninger.

I de sakene hvor NAV Ringerike mistenker eller får informasjon om vold i nære relasjoner vil det være råd og veiledningsplikten som regulerer ansvaret videre. Denne er hjemlet i lov om sosiale tjenester i NAV §17 samt forvaltningslovens §11.

Opplysning, råd og veiledning er et av kjerneområdene i NAV- kontoret. Hensikten med tjenesten er å løse eksisterende sosiale problemer og å forebygge at slike problemer oppstår. Tjenesten omfatter alt fra enklere veiledning for å kunne håndtere hverdagen, til faglig kvalifiserte råd og familieoppfølging.

Opplysning, råd og veiledning er en tjeneste som kan omhandle familiesituasjonen og forhold knyttet til barn og unge, men det er primært voksne som foreldre tjenesten retter seg mot. I enkelte tilfeller kan det imidlertid være hensiktsmessig og nødvendig å gi tjenesten direkte til ungdommen selv, f.eks. der ungdommen har et konfliktfylt forhold til foreldrene, er offer for tvangsekteskap eller andre overgrep i familien eller står i fare for å bli det.

Barn og unge er spesielt sårbare i vanskelige situasjoner, og NAV kontoret skal være ekstra oppmerksom på at det gjennom kartlegging og tjenesteyting kan fremkomme informasjon om forhold som utløser en opplysningsplikt til barneverntjenesten. Plikten er nærmere regulert i STL §45 i merknadene i rundskrivet;

- NAV- kontoret har oppmerksomhetsplikt om forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten. Dette innebærer at bekymring for barnets eller den unges livssituasjon skal undersøkes nærmere gjennom samtale med foreldrene. Oppmerksomhetsplikten gir i seg selv hverken rett eller plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten. Ved å oppfylle sin oppmerksomhetsplikt kan NAV- kontoret imidlertid bli kjent med forhold som gjør at kontoret må vurdere om det har plikt til å melde fra til barneverntjenesten

- NAV- kontoret har opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at barnet er utsatt for alvorlig omsorgssvikt eller har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.
- NAV-kontoret har opplysningsplikt til barneverntjenesten etter pålegg.

Lov om sosiale tjenester i NAV §17 innebærer en mer omfattende råd og veiledning enn etter forvaltningslovens §11. Tjenesten etter §17 skal bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer hos den enkelte, og bygger på prinsippet om hjelp til selvhjelp.

NAV kontoret har et særlig ansvar for å hjelpe de som ikke får hjelp fra andre offentlige instanser og å opprette kontakt mellom brukeren og hjelpeapparatet der det er behov for det. I sammenhenger der det er snakk om vold i nære relasjoner vil krisesenter og/eller politi være aktuelle aktører.

4.20 Flyktninger/introduksjonsordningen:

Formålet med introduksjonsordningen er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltagelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet. Læringssenteret for voksne har ansvar for både bosetting og for introduksjonsprogrammet for flykninger.

Ringerike kommune har vedtatt å bosette 100 flykninger i 2016. Bosetting innebærer fremskaffing av bolig, barnehageplass, helsetjenester m.m, samt tett oppfølging, veiledning og tilrettelegging slik at flykningen og familien skal kunne orientere seg og fungere i lokalsamfunnet på egen hånd etter hvert. Egne programveiledere er knyttet til dette arbeidet.

4.21 Krisesenteret i Hønefoss

Krisesentertilbudet er et lovpålagt offentlig tilbud, jf. Lov om kommunale krisesentertilbud (krisesenterlova).

Formålet med loven er å sikre et godt og helhetlig hjelpetilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner og som har behov for rådgivning eller et trygt og midlertidig botilbud.

Tilbudet skal gi brukerne støtte, veiledning, hjelp til å ta kontakt med andre deler av tjenesteapparatet og skal omfatte:

- a) Et gratis, helårs, døgnåpent, trygt og et midlertidig botilbud, og
- b) Et gratis dag- og kveldstilbud (samtaler), og
- c) Et helårs og døgnåpent tilbud der brukerne kan få råd og veiledning per telefon, og
- d) Oppfølging i reetableringsfasen.

Enkeltpersoner kan vende seg direkte til krisesenteret uten henvisning eller timeavtale (lavterskeltilbud).

Tilbudet skal så langt det er mulig være tilrettelagt for brukernes individuelle behov. Dersom bruker ønsker det skal Krisesenteret bidra for å få til en god samordning med hjelpeapparatet i kommunal, statlig eller privat sektor.

Barna skal ivaretas på en god måte som er tilpasset deres særskilte behov, og det skal arbeides for at barna får oppfylt de rettighetene de har ut fra annet regelverk.

Brukerne av bo- og dag/kveldstilbudet skal få tilgang til kvalifisert tolk dersom det er nødvendig for at de skal få et fullgodt tilbud.

De ansatte ved Krisesenteret i Hønefoss er pålagt taushetsplikt og trenger opphevelse av denne for at andre instanser skal kunne kontaktes. Senteret vil heller ikke kunne opplyse om hvem som er beboere/brukere med mindre taushetsplikten er opphevet av beboer/bruker.

Senteret har meldeplikt til barneverntjenesten der det foreligger omsorgssvikt/vold og varsler politiet når nye beboere ankommer senteret dersom det er nødvendig. Dette for beboerens og de ansattes sikkerhet, samt at leteaksjoner skal unngås.

Tilbudet er frivillig og det forutsettes at brukeren nyttiggjør seg tilbudet og deltar i egen prosess/rehabilitering.

Kontakttelefon: 32 17 06 90.

Mail: Krisesenteret@ringerike.kommune.no

Hjemmeside: www.krisesenteret.info

4.22 Kontor for tjenestetildeling

Kontor for tjenestetildeling ligger organisert under Helse omsorg- og omsorg.

Kontoret har som mål å sikre at alle innbyggere uavhengig av alder, tjenestebehov og bosted vil få lik tilgang på helse- og velferdstjenester. Dette etter vedtatte kriterier.

Alle som har behov for hjelp kan ta kontakt med kontoret. Kontor for tjenestetildeling vil kunne svare på spørsmål, gi veiledning og ta i mot søknader om helse, omsorg- og velferdstjenester.

Saksbehandler behandler søknaden og fatter vedtak etter kriterier for tildeling av tjenester.

- Kontor for tjenestetildeling kan tildele følgende tjenester:
- Praktisk bistand og praktisk bistand opplæring.
- Pleie og omsorg utenfor institusjon- hjemmetjenester.
- Dagopphold i institusjon.
- Trygghetsalarm.
- Matombringning.
- Korttidsopphold institusjon.
- Langtidsopphold institusjon.
- Avlastningsopphold institusjon.
- Avlastning utenfor institusjon.
- Omsorgsbolig og Bofelleskap for demente.
- Dagsenter for demente.
- Ergo- og fysioterapeut-tilbud til voksne hjemmeboende/institusjon.
- Omsorgslønn - over 18 år.
- Rehabilitering døgn- og dagopphold.
- Støttekontakt /Fritidskontakt.

Kontoret er åpent alle virkedager.

5. Andre samarbeidspartnere

5.1 Ringerike Familievernkontor

Familievernkontoret tilbyr samtaler for enkeltindivid, par, familie og gruppe. Tilnærming og omfang varierer, avhengig av problematikk og behov.

Bufetat legger føringer i forhold til arbeid med vold i nære relasjoner, og har et særlig fokus på dette gjennom faglig oppdatering ved skolering av medarbeidere i Brøsetmodellen (kognitiv terapi for sinnemestring), deltagelse i konferanser, meklingssamlinger og interne fagmøter der dette er tema. Videre samarbeid med barneverntjenesten, krisesenteret, BUP og DPS der vold er tema.

Arbeid rettet mot klienter består av tilbud om hjelp for sinnemestring basert på Brøsetmodellen. Tilbudet blir gitt individuelt eller i gruppe, og både kvinner og menn, ungdom og voksen er representert. I arbeid med par er familievernkontoret særlig oppmerksom på å avdekke vold i nære relasjoner, noe som gjenspeiles i kartleggingen.

5.2 Tannhelsetjenesten

Tannlegen kan være den første som blir bekymret for at et barn er utsatt for overgrep eller omsorgssvikt, ved at han eller hun oppdager avvikende funn i munnhulen, eller registrerer en unormal oppførsel i tannlegestolen.

Mistanke om barnemishandling, omsorgssvikt og/eller seksuelle overgrep skal meldes til barneverntjenesten.

Alle kan henvende seg til tannlegen og be om en tannlegeundersøkelse, men ved mistanke om overgrep er det ønskelig og hensiktsmessig at en henvisning skjer i samråd med lege på barneavdeling, barneverntjeneste eller politi. Erfaringen taler for at det bør opprettes et nært samarbeid. Henvisningen bør inneholde opplysninger om bakgrunnen, hvilke observasjoner som er gjort tidligere, og hva man ønsker tannlegen skal undersøke og diagnostisere/uttale seg om. Det bør også gå fram om det er ønskelig at det utføres tannbehandling.

Hvis saken er anmeldt, bør tannlegeundersøkelse, på lik linje med den somatiske undersøkelsen, rekvireres som en sakkyndig undersøkelse fra politiet, og det skal foreligge et klart mandat.

5.3 Politiet

Politiets oppgaver i saker som omhandler vold i nære relasjoner: Etterforske og eventuelt idrettsfører straffbare forhold, forebygge og bringe volden/ overgrepene til opphør i samarbeid med andre etater innen det offentlige hjelpeapparat.

Meldinger til politiet: Om offentlige ansatte / privatpersoner er usikre på hvordan de skal handtere opplysninger/ mistanker de har fått om seksuelle overgrep, noen som er usatt for vold- vitne til vold - kan dette drøftes med politiet- som rettleder videre. Enten politiets operasjonssentral, koordinator for familievold / seksuelle overgrep eller annen etterforsker på avdelingen kan kontaktes – telefon: 02800.

Som andre offentlige ansatte har politiet meldeplikt til barnevernet. (Politiet avgjør i samarbeid med barnevernet når foresatte skal varsles).

Straffelovens § 139: Det medfører straffeansvar for den som unnlater å anmelde til politiet eller på annen måte søke å avverge en straffbar handling - grov vold eller seksuelle overgrep. Denne avvergeplikten går foran lovbestemt taushetsplikt.

Straffesak: Politiet oppretter straffesak dersom de får mistanke om straffbare forhold. Enkelte - både private og offentlig ansatte - anmelder direkte til politiet, eller varsler barnevernet som etter egen vurdering sender underretning om mulig straffbart forhold til politiet.

Under etterforskning av slike saker har politiet nært samarbeid med barnevern, skoler, barnehager og lignende.

Familievoldskoordinator hos politiet: Det er et ubetinget offentlig ansvar å gripe inn, avdekke og anmelde vold i nære relasjoner. Familievoldskoordinator i Nordre Buskerud politidistrikt skal være en pådriver for dette arbeidet, og skal koordinere tiltak som skaper trygghet.

5.4 Konfliktrådet

Konfliktrådet organiserer en meglertjeneste som er gratis og som har til formål å løse tvister mellom private parter eller mellom individ og samfunn. Tjenesten tilbys i alle kommuner. Enhver kan ta kontakt med sitt konfliktråd for hjelp og veiledning.

Oppfølgingsteam for unge lovbrøyttere er en frivillig reaksjonsform for ungdom som har begått alvorlig eller gjentatte lovbrudd. Ungdom kan tilbys dette som et alternativ til de tradisjonelle straffereaksjoner.

Oppfølgingsteam innenfor konfliktrådsmodellen er en todelt straffereaksjon som innbefatter "Restorative Justice" (gjenoppretting) og en tidsbestemt oppfølgingsavtale. Modellen går ut på at unge gjerningspersoner møter mennesker som er berørt av en kriminell handling ansikt til ansikt, og følges tett opp av et team bestående av konfliktråd, retts- og hjelpeapparatet.

Målet er å motvirke en kriminell løpebane og bidra til en positiv utvikling for den enkelte unge lovbrøytter. Deltakelse i stormøte innebærer også at samarbeidspartnere legger et felles grunnlag for den tidsbestemte oppfølgingsavtalen. Det hele blir samordnet av en egen ungdomskoordinator tilsatt i konfliktrådet.

Telefon: 22777090, E-post: Buskerud@konfliktraadet.no

5.5 Tolk

Pasienter og tolking:

- Pasient/bruker skal ha informasjon om egen helsetilstand og behandling på et språk som vedkommende forstår.
- Det er helsetjenesten som har plikt til og ansvar for å bestille tolk.
- Tolketjenesten er gratis for pasienten/bruker.
- Pasient/bruker kan ringe til helsetjenesten og be om at den bestiller tolk.
- Pasient/bruker kan ha rett til tolk selv om vedkommende snakker norsk til daglig. Dette gjelder spesielt ved alvorlige og kroniske sykdommer, og ved samtaler om psykiske lidelser.
- Bare en kvalifisert tolk skal brukes som tolk.
- Barn skal ikke brukes som tolk.
- Helsepersonell har plikt til å gi helsehjelp på en forsvarlig måte. Dersom pasient/bruker ikke ønsker tolk, skal vedkommende informeres om at dette kan få negative følger for helsen.
- Telefontolk kan være et godt alternativ til å ha tolk til stede i rommet.
- Hvis pasient/bruker ikke kan møte til avtalt time, må den avbestilles 24 timer i forveien. Hvis ikke, må en betale for konsultasjonen.

Hva er en tolk og hva er tolkens oppgaver?

- En godt kvalifisert tolk har tolkeutdanning og erfaring med å tolke.
- En tolk sier tolkereglene på begge språk når samtalen starter.
- En tolk skal ikke ta parti med noen av personene i samtalen.
- En tolk har taushetsplikt og det er straffbart å bryte taushetsplikten.
- En tolk skal tolke alt som blir sagt, men ikke gi råd eller legge til egne meninger.
- En tolk skal kun tolke, og skal ikke gjøre andre oppgaver for verken pasienten/bruker eller helsepersonell.
- Tolken må ikke avbrytes, men få tid til å tolke det som partene i samtalen sier.
- Alle spørsmål skal rettes til helsepersonellet, og ikke til tolken.

Eksempler på hvor man kan søke etter kvalifisert tolk er: www.tolkeportalen.no og www.amesto.no/tolk og www.bestilltolk.no

6. Opplysningsplikt, avvergingsplikt og taushetsplikt

6.1 Opplysningsplikten til barneverntjenesten

Opplysningsplikten til barneverntjenesten innebærer at opplysninger skal gis uten hinder av taushetsplikten. Plikten til å gi opplysninger gjelder både av eget tiltak og etter pålegg fra barneverntjenesten.

For at barneverntjenesten skal kunne ivareta et ansvar overfor barn som utsettes for vold i familien, er barneverntjenesten avhengig av å motta opplysninger fra andre som kjenner barnets situasjon. Selv om opplysningsplikten er helt nødvendig, avdekker opplysningsplikten vanskelige dilemmaer, ikke minst i saker der det er mistanke om at barn kan være utsatt for vold i familien. Det er av avgjørende betydning for barneverntjenesten å motta opplysninger om at et barn kan være utsatt for vold i familien, samtidig er det viktig at familier med problemer velger å oppsøke offentlige instanser og tjenester for å få hjelp. Konsekvensen av dette kan bli at forholdet mellom instansen eller tjenesten og familien blir vanskelig.

Opplysningsplikten til barneverntjenesten er begrenset til å gjelde de mer alvorlige tilfellene: Tilfeller når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. I noen av tilfellene der det oppstår mistanke om at barn er utsatt for vold i familien, fører opplysningsplikten til at den enkelte må foreta vanskelige vurderinger. Det ligger en alvorlig anklage i det å melde fra til barneverntjenesten om at et barn kan være utsatt for vold i familien. Enda mer alvorlig er det imidlertid om et barn fortsetter å bli utsatt for vold direkte eller indirekte, ved å være vitne til vold, som påfører barnet alvorlige skader.

Hvem opplysningsplikten gjelder for

Opplysningsplikten til barneverntjenesten gjelder for alle offentlige instanser og tjenester og offentlige ansatte eller andre som utfører tjenester for disse. Den gjelder også for en rekke yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt, jf. Barnevernsloven §6-4 tredje ledd.

Plikten påligger den enkelte medarbeider. At plikten påligger den enkelte er imidlertid ikke til hinder for at det kan etableres praktiske rutiner som innebærer at opplysninger til barneverntjenesten formidles gjennom en bestemt person, for eksempel en styrer i en barnehage. Slike rutiner må ikke føre til forsinkelser og kan ikke gi denne personen adgang til å overprøve om opplysningsplikten foreligger.

Slike rutiner fratruer uansett ikke den enkelte et selvstendig ansvar for å formidle opplysningene til barneverntjenesten dersom den enkelte mener at opplysningsplikt foreligger.

Mishandling i hjemmet eller andre former for alvorlig omsorgssvikt

Når det gjelder spørsmålet om et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, viser opplysningspliktbestemmelsene blant annet til bestemmelsene i barnevernloven §§ 4-10, 4-11 og 4-12.

Disse bestemmelsene gir på nærmere angitte vilkår adgang til å treffe vedtak dersom barn er i situasjoner som beskrevet i bestemmelsene. Dersom et barn er utsatt for vold i familien vil det ofte være klart at dette kan karakteriseres som mishandling i hjemmet eller andre former for alvorlig omsorgssvikt. Dette vil for eksempel være tilfellet ved seksuelle overgrep eller annen fysisk vold av større omfang i hjemmet. Men også i andre tilfeller, der barnet er vitne til vold eller der barnet utsettes for fysisk eller psykisk vold av mindre omfang, kan barnet være utsatt for alvorlig omsorgssvikt i lovens forstand. Hvorvidt mistanke om slike forhold omfattes av opplysningsplikten vil blant annet avhenge av en totalvurdering av den skaderisiko barnet utsettes for, herunder voldens karakter og hyppighet, barnets allmenne tilstand og eventuelt andre forhold som sier noe om hvordan barnet har det i hjemmet.

Grunn til å tro

En mistanke om at et barn kan være utsatt for vold i familien kan bygge på alt fra en uspesifikk følelse om at noe kan være galt, til tydelige tegn på at barnet utsettes for vold. Kravet om at det må være "grunn til å tro" innebærer at det må foreligge en begrunnet bekymring for at barnet befinner seg i en situasjon som utløser opplysningsplikten. Det må altså foreligge noe mer enn en vag mistanke. Det stilles imidlertid ikke krav om sikker kunnskap om at barnet befinner seg i en slik situasjon.

Opplysningene skal overleveres når opplysningsplikten foreligger

Når opplysningsplikten foreligger skal opplysningene uten hinder av taushetsplikten umiddelbart gis videre til barneverntjenesten. Bestemmelsen om opplysningsplikt opphever dermed den taushetsplikten giveren av opplysningene i utgangspunktet har.

Den som sitter med opplysningene skal derfor i utgangspunktet ikke foreta ytterligere undersøkelser for å bekrefte eller avkrefte innholdet i sin bekymring når opplysningsplikten foreligger.

Opplysningsplikten faller ikke bort selv om vedkommende selv forsøker å avhjelpe situasjonen. På tross av at flere instanser eller tjenester legger stor vekt på samarbeid med familier som har problemer, kan de ikke på dette stadiet foreta en nærmere vurdering av om det ut i fra hensynet til barnet og familien er best å gi opplysningene videre til barneverntjenesten eller ikke.

Når opplysningsplikten først foreligger, kan instansen eller tjenesten med andre ord ikke velge om opplysningene skal gis eller ikke - opplysningene skal da overleveres til barneverntjenesten. Så lenge det på det tidspunkt opplysningene ble gitt var grunn til å tro at barnet ble mishandlet eller at det forelå andre former for alvorlig omsorgssvikt, har den som ga opplysningene til barneverntjenesten gjort det som var vedkommende sin plikt.

Dersom det i ettertid skulle vise seg at barnets situasjon er mindre alvorlig enn antatt, eventuelt at barnet ikke er utsatt for vold i familien, har den som ga opplysninger til barneverntjenesten dermed ikke brutt sin taushetsplikt.

Informasjon om at melding gis til barneverntjenesten

Det kan stilles spørsmål ved om barnet og dets omsorgspersoner skal informeres om at opplysningene overleveres til barneverntjenesten. I saker der det foreligger en mistanke om at et barn er utsatt for vold i familien, kan det være et selvstendig og vesentlig poeng at det er barneverntjenesten eller eventuelt politiet som vurderer om og når det skal informeres. Av sikkerhet til barn og partner og det vil kunne skade både barneverntjenestens og politiets arbeid med saken dersom den mistanken retter seg mot allerede er blitt informert før opplysningene er blitt gitt til barneverntjenesten og politiet.

Etter pasientrettighetsloven § 3-6 er hovedregelen at det skal gis informasjon om at opplysninger er gitt til barnevernet. Bare i situasjoner der det å gi opplysninger kan være direkte til skade for barnet, kan man unnlate å informere de som har foreldreansvaret.

Den som har gitt opplysninger er ikke sikret anonymitet

Opplysningsplikten forutsetter at den som gir melding gir seg til kjenne slik at barneverntjenesten på best mulig måte kan vurdere innholdet i meldingen og behovet for å innhente ytterligere opplysninger.

Når det foreligger en mistanke om at et barn er utsatt for vold i hjemmet som utløser opplysningsplikt, skal melderens derfor ikke gi opplysningene anonymt. Barneverntjenesten kan heller ikke garantere den som har gitt opplysninger anonymitet dersom opplysningene medfører at det opprettes en barnevernssak. Grunnen til dette er forvaltningslovens hovedregel om at partene har adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, jf. Forvaltningsloven § 18. Dette gjelder uten hinder av eventuell taushetsplikt, jf. forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 1.

I visse tilfeller hvor det foreligger helt spesielle grunner til at den som ga opplysningene bør beskyttes, kan opplysning om vedkommende likevel unntas sakens parter etter forvaltningsloven § 19 annet ledd b. Slike grunner kan for eksempel foreligge dersom det er grunn til å tro at den som ga opplysningene kan bli utsatt for hevnersjoner dersom identiteten blir gjort kjent. Denne adgangen til å unnta opplysningene gjelder imidlertid ikke for dokumenter som fremlegges for fylkesnemnda for sosiale saker, jf. barnevernloven § 7-1 d jf. sosialtjenesteloven § 9-5.

Barneverntjenestens tilbakemelding til den som har gitt opplysninger

Taushetsplikten etter barnevernloven § 6-7 gjelder også overfor den som har gitt melding til barneverntjenesten om bekymring for et barns atferd eller dets omsorgssituasjon.

Iflg. lovendringen 01.07.09 plikter barneverntjenesten å gi den som har sendt melding til

barneverntjenesten, jf. § 4-2, tilbakemelding. Tilbakemeldingen skal sendes innen tre uker etter at meldingen ble mottatt. Tilbakemelding kan unnlates i tilfeller der meldingen er åpenbart grunnløs, eller der andre særlige hensyn taler mot å gi tilbakemelding.

Tilbakemeldingen skal bekrefte at meldingen er mottatt. Dersom meldingen kommer fra melder som omfattes av § 6-4 annet og tredje ledd, skal tilbakemeldingen også opplyse om hvorvidt det er åpnet undersøkelsessak etter § 4-3.

Taushetsplikten er likevel ikke til hinder for at barneverntjenesten gir den som har gitt melding til barneverntjenesten en generell tilbakemelding om at meldingen er mottatt og at den vil bli fulgt opp i overensstemmelse med bestemmelsene i barnevernloven. En slik generell tilbakemelding vil ikke inneholde noen opplysninger som ikke allerede er kjent for melder, og er dermed ikke underlagt taushetsplikt.

Utover adgangen til å gi en slik generell tilbakemelding innebærer taushetsplikten at barneverntjenesten som hovedregel verken har rett eller plikt til å gi melder tilbakemelding om hvorvidt barneverntjenesten finner grunn til å gå videre med saken, eventuelt på hvilken måte saken følges opp videre. Når barneverntjenesten mottar en melding plikter barneverntjenesten snarest, og senest innen en uke, å gjennomgå meldingen og vurdere behovet for å følge opp meldingen med undersøkelse. Dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak skal barneverntjenesten snarest undersøke forholdet.

Særlig om politiets opplysningsplikt

Dersom politiet får kjennskap til eller mistanke om at barn mishandles av foreldre, foresatte eller andre som barnet bor sammen med, skal det straks meldes fra om dette til barneverntjenesten, jf. barnevernloven § 6-4 annet ledd, forvaltningsloven § 13 f annet ledd, straffeprosessloven § 61 c første ledd nr. 8 og påtaleinstruksen § 5-2.

Politiets plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten går i visse tilfeller noe lenger enn det som følger av barnevernlovens bestemmelse om opplysningsplikt. Påtaleinstruksen § 5-2 annet ledd pålegger politiet å underrette barneverntjenesten om bruk av tvangsmidler eller andre etterforsknings skritt dersom det er grunn til å tro at det samtidig bør settes i verk tiltak overfor barnet. Vilkåret er imidlertid at det ikke må være utilrådelig av hensyn til etterforskningen å gi slik melding. I politiets tjenesteinstruks § 12-4 presiseres politiets plikt til å underrette barnevernet om straffbare forhold som er begått mot barn med henvisning til påtaleinstruksen.

Særlig om helsepersonells opplysningsplikt

Opplysningsplikten for helsepersonell retter seg bare mot personell som yter helsehjelp og som har en selvstendig dokumentasjonsplikt, jf. helsepersonelloven § 33. Med helsepersonell menes personer som har autorisasjon eller lisens i medhold av helsepersonelloven §§ 48 og 49, jf. § 3 første ledd nr. 1. Som helsepersonell menes videre personer i helsetjenesten eller i apotek, jf. helsepersonelloven § 3 første ledd nr.2 og elever og studenter under helsefaglig opplæring, jf. helsepersonelloven § 3 første ledd nr. 3, dersom de yter helsehjelp i sin arbeidssituasjon. Autorisert helsepersonell som arbeider i apotek og som yter helsehjelp, vil ha opplysningsplikt. De opplysninger som er nedtegnet i pasientjournal i forbindelse med at det er gitt helsehjelp, og på bakgrunn av journalføringsplikten i helsepersonelloven § 39 omfattes dermed av opplysningsplikten.

Annen dokumentasjon (for eksempel reseptregister) som benyttes i virksomheten som ledd i driften vil ikke omfattes av opplysningsplikten.

Opplysningsplikten etter helsepersonelloven § 33 er knyttet til det enkelte helsepersonell. I den enkelte helseinstitusjon skal det utpekes en person som skal ha ansvaret for å utlevere opplysninger når et helsepersonell henvender seg til den utpekte med sin bekymring. Denne bestemmelsen har som siktemål å forhindre at flere personer utleverer opplysninger om samme pasient etter ulikt vurderingsgrunnlag. Dette fratrukker imidlertid ikke det enkelte helsepersonellet plikten til å gi opplysninger, og helsepersonellet vil fremdeles ha like stor plikt til å påse at riktig informasjon videreformidles. Dersom det skulle bli uenighet mellom institusjonens ansvarlige og det helsepersonell som ønsker å gi opplysningene, kan den som ønsker å gi opplysninger selv gå direkte til barneverntjenesten, dersom den ansvarlige ikke vil gå videre med opplysningene. Helsepersonell har plikt til å nedtegne i pasientjournalen hvilke forhold som lå til grunn for at opplysningsplikt til barneverntjenesten forelå.

Selv om helsetjenesten ikke har noen generell adgang til å gi opplysninger til andre forvaltningsorganer eller til politiet, er det bestemmelser i helsepersonelloven som gir mulighet for at opplysninger kan gis til andre, når bestemte vilkår er oppfylt.

Opplysninger kan gis til samarbeidende personell og til andre som yter helsehjelp, når det er nødvendig for å kunne yte forsvarlig helsehjelp, og pasienten ikke motsetter seg det, jf.

helsepersonelloven §§ 25 og 45. Videre er ikke taushetsplikten til hinder for at det gis opplysninger når det i lov eller i medhold av lov er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde.

Taushetsplikten etter helsepersonelloven er ikke til hinder for at opplysninger kan gis videre "når tungtveiende private eller offentlige hensyn gjør det rettmessig", jf. helsepersonelloven § 23 nr. 4. Det er lagt til grunn en streng norm for når det kan være aktuelt å benytte denne opplysningsretten. Det er bare i helt spesielle alvorlige situasjoner at det kan være aktuelt å sette til side taushetsplikten på dette

grunnlaget. Hensynene som taler for å bryte taushetsplikten må veie vesentlig tyngre enn hensynene som taler for å bevare tausheten. I alminnelighet vil det være snakk om nødrettsbetraktninger. Det betyr at det skal mye til før opplysninger kan gis.

Helsepersonell kan ha opplysningsrett etter helsepersonelloven § 23 nr. 4 i situasjoner hvor det foreligger truende farer. Helsepersonell har derimot vanligvis ikke slik opplysningsrett dersom det er for sent å avverge faren, for eksempel dersom barnet allerede har vært utsatt for volden og det ikke er grunnlag for å anta at barnet kan bli utsatt for ytterligere vold.

De situasjoner som aktualiserer opplysningsretten etter helsepersonelloven § 23 nr. 4 vil kunne være like alvorlige som de situasjoner som utløser opplysningsplikt til barneverntjenesten etter helsepersonelloven § 33. Når opplysningsplikten til barneverntjenesten foreligger skal opplysningene videreformidles til barneverntjenesten.

Helsepersonell vil etter helsepersonelloven § 23 nr. 4 ha mulighet til å gi opplysninger både til politiet og barneverntjenesten. Disse instansene kan så iverksette nødvendige tiltak. I mange tilfeller kan det være nærliggende å melde fra til barneverntjenesten som har myndighet til å ivareta barnets interesser. I enkelte tilfeller vil imidlertid melding til barneverntjenesten ikke gi barnet tilstrekkelig beskyttelse raskt nok. I slike situasjoner vil det være mest aktuelt å melde fra til politiet.

6.2 Plikten til å anmelde eller på annen måte avverge alvorlige forbrytelser

Alle har en generell plikt til å søke å hindre visse former for alvorlige forbrytelser gjennom å anmelde forholdet til politiet eller på annen måte avverge forholdet, jf. straffeloven § 139. Denne avvergeplikten går foran lovbestemt taushetsplikt. Forbrytelsene som er omfattet er blant annet familievold, voldtekt, seksuell omgang med barn, seksuelt misbruk av fosterbarn eller stebarn eller noen under 18 år som står under vedkommendes omsorg, myndighet eller oppsikt, samt voldtekt, grov legemsbeskadigelse og drap av barn eller voksne.

Plikten til å anmelde eller på annen måte avverge alvorlige forbrytelser gjelder bare ved pålitelig kunnskap om at en slik forbrytelse er i ferd med, eller ventes å finne sted. Er forbrytelsen allerede gjennomført har man bare plikt til å anmelde eller på annen måte avverge dersom det kan forebygge nye alvorlige forbrytelser. Plikten gjelder derfor ikke dersom den aktuelle voldshandlingen allerede er gjennomført, og det ikke er tale om å forebygge ny vold eller følgene av volden.

For andre instanser og tjenester enn barneverntjenesten vil det å gi barneverntjenesten opplysninger om at et barn er utsatt for slike alvorlige forbrytelser i en del tilfeller kunne være en annen måte å avverge forbrytelsen på enn ved å anmelde forholdet til politiet. I enkelte tilfeller vil imidlertid det å gi opplysninger til barneverntjenesten ikke gi barnet tilstrekkelig beskyttelse raskt nok. I slike tilfeller kan eneste alternativ være å anmelde forholdet til politiet.

Barneverntjenesten har den samme plikten til å anmelde eller på annen måte avverge alvorlige forbrytelser som andre instanser og tjenester. Barneverntjenestens primære oppgave er imidlertid nettopp å beskytte barn mot mishandling og overgrep. Plikten til å anmelde til politiet vil derfor først inntre dersom barneverntjenesten ikke på annen måte, for eksempel ved å igangsette egne tiltak, kan avverge alvorlige forbrytelser mot barnet.

6.3 Særlig om helsepersonellsopplysninger til politiet som nødetat

Helsepersonell har i tillegg til plikten etter straffeloven § 139 plikt til å varsle nødetater der dette er "nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom", jf. helsepersonelloven § 31. Denne bestemmelsen kan medføre en plikt til å gi politiet opplysninger om mishandling av barn der dette er nødvendig for å avverge videre mishandling.

6.4 Samtykke

Taushetsplikten er som hovedregel begrunnet i hensynet til beskyttelse av den som har krav på taushet. Dersom den som har krav på taushet samtykker i at opplysningene gjøres kjent for andre, oppheves taushetsplikten så langt som samtykket gjelder. Dette følger både av forvaltningsloven § 13 a nr. 1, straffeprosessloven § 61 b nr. 1, helsepersonelloven § 22, pasientrettighetsloven § 3-6 annet ledd og familievernkontorloven § 6 første ledd. Samtykke opphever således taushetsplikten for alle de offentlige instanser og tjenester som er sentrale i forhold til saker der barn er utsatt for vold i familien.

Når samtykke er aktuelt

Som et generelt utgangspunkt bør samarbeid mellom instanser og tjenester i størst mulig grad bygge på samtykke til videreformidling av opplysninger fra dem som har krav på taushet.

Innhenting av samtykke bidrar til å etablere et åpent og tillitsfullt samarbeid mellom instansene og tjenestene, barnet og familien. Dette har en egenverdi, og vil dessuten ofte være en forutsetning for å kunne hjelpe barnet og familien på best mulig måte. For sosialtjenestens del kommer prinsippet om medvirkning til uttrykk i sosialtjenesteloven § 8-4 hvor det heter at tjenestetilbudet så langt mulig skal utformes i samarbeid med klienten. Prinsippet kommer også til uttrykk i sosialtjenesteloven § 8-5 og barnevernloven § 6-4 hvor det heter at opplysninger så lang som mulig skal innhentes i samarbeid med den saken gjelder eller slik at vedkommende har kjennskap til innhenting.

Utgangspunktet om at formidling av opplysninger mellom instanser og tjenester fortrinnsvis bør skje på grunnlag av samtykke, gjelder imidlertid ikke i alle faser for alle typer saker der barn er utsatt for vold i familien. Både opplysningsplikten til barneverntjenesten, jf. kapittel 4, og anmeldelsesplikten til politiet ved alvorlige straffbare forhold, jf. kapittel 5, gjelder uavhengig av samtykke.

I oppdagelsesfasen vil det dessuten i en del tilfeller kunne være av avgjørende betydning for den videre undersøkelsen eller etterforskningen av saken at barneverntjenesten og/eller politiet blir varslet før familien blir informert. Det bør da være barneverntjenesten eller politiet som avgjør når familien skal informeres.

I utredningsfasen og tiltaksfasen vil det være mer aktuelt å forsøke å innhente samtykke. I saker der barn utsettes for vold i familien kan det imidlertid av og til, ut fra sakens karakter, være vanskelig både å få innhentet samtykke og å få etablert et nærmere samarbeid med familien. I en del av sakene der barn er utsatt for vold i familien vil den eller de som etter hovedregelen kan samtykke i at opplysninger om barn gis ut (vanligvis barnets foreldre) være inhabile fordi deres interesser strider mot barnets.

I alvorlige tilfeller der foreldrenes interesser klart strider mot barnets interesser vil det ikke være aktuelt å innhente samtykke fra foreldrene. I slike tilfeller må det foreligge annet grunnlag for videreformidling av opplysninger.

Krav til samtykke

Når samtykke er aktuelt må det innhentes under omstendigheter som sikrer at det skjer frivillig og etter grundige overveielser hvor den som har krav på taushet har full oversikt over konsekvensene. Personen må opplyses om hva samtykket innebærer, herunder hvilke opplysninger det gjelder, hvem som skal få opplysningene og hva opplysningene skal brukes til.

Det finnes i liten grad formelle formkrav til et samtykke. Både hensynet til forsvarlig saks behandling og behovet for i ettertid å kunne dokumentere hva noen har samtykket til, innebærer at et samtykke normalt bør være skriftlig. Det bør fremgå hvem som har samtykket, hvilke opplysninger samtykket gjelder, og hvilke mottakere og/eller formål samtykket gjelder for. Et samtykke kan når som helst, helt eller delvis, trekkes tilbake.

Kompetanse til å samtykke

Hovedregelen er at det er den opplysningene gjelder som kan samtykke i at de gis ut. Dersom opplysningene gjelder flere personer, for eksempel i en familie, må alle personene samtykke. Når et barn er utsatt for vold i familien blir spørsmålet hvem som kan samtykke i at opplysninger om barnet gis ut. Når opplysningene gjelder et barn kreves som en hovedregel samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret.

Etter barnevernloven § 6-3 har barn egne partsrettigheter fra de har fylt 15 år. Etter barnevernloven vil således både barnets og foreldrenes samtykke være nødvendig når barnet har fylt 15 år.

Dersom de aktuelle opplysningene bare gjelder barnet vil i utgangspunktet barnets samtykke være tilstrekkelig. For helsetjenesten gjelder egne regler i pasientrettighetsloven om hvem som kan

Samtykke til helsehjelp, jf. pasientrettighetsloven kapittel 4. Det er ellers ikke regulert i lovgivningen når mindreårige har en selvstendig samtykkekompetanse.

Som et utgangspunkt kan samtykke fra barnet innhentes dersom barnet har oppnådd en slik modenhetsgrad at han eller hun kan forstå rekkevidden av samtykket. En grense på 16 år, tilsvarende hovedregelen om samtykkekompetanse for barn etter pasientrettighetsloven, kan benyttes som et veiledende utgangspunkt ved vurderingen av barnets modenhetsgrad.

6.5 Anonymisering

Taushetsplikten er begrunnet i hensynet til beskyttelse av den som har krav på taushet.

Dersom opplysningene i en sak kan anonymiseres på en effektiv måte, er den som har krav på taushet fortsatt beskyttet. Anonymitet foreligger bare dersom det ikke er mulig, verken direkte eller indirekte, å spore opplysningene tilbake til de enkeltpersoner opplysningene knytter seg til. Dersom behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at de aktuelle opplysningene gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte, kan opplysningene brukes uten hinder av taushetsplikten. Dette følger av forvaltningsloven § 13 a nr. 2, straffeprosessloven § 61 b nr. 2 og helsepersonelloven § 23 nr. 3. Anonymisering opphever således taushetsplikten for alle de offentlige instanser og tjenester som er sentrale i forhold til saker der barn er utsatt for vold i familien.

Når anonymisering er aktuelt

Saker der barn utsettes for vold i familien, eller der det er mistanke om dette, er ofte kompliserte. Det kan derfor være nyttig å diskutere problemstillinger og å få konkrete råd i samtaler med andre fagpersoner og instanser. Dette kan være særlig aktuelt i en innledende fase, hvor den som sitter med opplysninger kan være svært usikker på videre fremgangsmåte. I slike tilfeller kan det å ta saken opp i anonymisert form være en god løsning og ofte en nødvendig forutsetning.

Krav til anonymiseringen

Videreformidling av opplysninger på grunnlag av anonymisering kan bare skje hvis den opplysningene gjelder er effektivt beskyttet mot å bli identifisert.

En konkret sak kan anonymiseres ved at navn, adresse og andre individualiserende kjennetegn tas bort og eventuelt erstattes med bokstaver eller lignende. Det kan også gis et sammendrag av saken uten at individualiserende data tas med. Det må vurderes fra sak til sak om opplysninger kan videreformidles i anonymisert form. Det må ikke bare vurderes om personene opplysningene gjelder kan identifiseres ut i fra de konkrete opplysningene som vurderes videreformidlet. Det må også vurderes om disse opplysningene kan kobles sammen med andre opplysninger slik at de til sammen kan identifisere personene opplysningene gjelder.

Dersom opplysningene gjelder en sak som allerede er alminnelig kjent, kan det være en fare for at opplysningene som vurderes videreformidlet kan kobles sammen med denne saken. Dersom opplysningene gjelder en person som fra før er kjent for mottakeren, kan det være fare for at opplysningene kan kobles sammen slik at personene opplysningene gjelder blir identifisert. Den som vurderer å gi opplysninger i anonymisert form må derfor forsikre seg om at mottakeren ikke sitter med opplysninger som innebærer at personene opplysningene gjelder kan bli identifisert. I små kommuner kan selv få opplysninger gi muligheter for å kjenne igjen en person. Det er større fare for at personene opplysningene gjelder kan bli identifisert i et lite og gjennomsliktig samfunn enn i en stor by.

Bruk av opplysninger for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 2 og straffeprosessloven § 61 c nr. 2.

Opplysningene kan blant annet brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelse, oppfølging og kontroll. Adgangen til å gi opplysninger fra seg kan benyttes når det i forbindelse med saksforberedelse er behov for å ta kontakt med en annen instans eller tjeneste for å innhente opplysninger med relevans for saken. For å få innhentet relevante opplysninger, vil det ofte være nødvendig å gi fra seg opplysninger som er underlagt taushetsplikt. Slike opplysninger kan gis uten hinder av taushetsplikten så langt det er nødvendig for å få relevante opplysninger i saken. Hvilke opplysninger som kan gis, og mengden av opplysninger må vurderes i forhold til den enkelte samarbeidspartner.

Dette grunnlaget åpner kun for en adgang til å gi opplysninger fra seg. Den som blir kontaktet i forbindelse med innhenting av informasjon må imidlertid på selvstendig grunnlag vurdere om informasjonen kan videreformidles.

Grunnlaget gjelder for de tjenestene og instansene som ikke omfattes av helsepersonelloven, eller lov om familievernkontor. Helsepersonell kan bare gi taushetsbelagte opplysninger til samarbeidende personell eller utlevere dem til andre som yter helsehjelp dersom det er nødvendig for å yte helsehjelp, jf. helsepersonelloven §§ 25 og 45.

Pasienten kan motsette seg at opplysninger utleveres, og pasientens oppfatning må da som regel respekteres. Ansatte ved familievernkontor kan gjøre opplysninger kjent for annet personell ved det enkelte kontor av hensyn til klientbehandlingen, med mindre klienten motsetter seg det og det etter forholdene kan og bør respekteres, jf. lov om familievernkontor § 7.

6.6 Adgang til å gi opplysninger til andre forvaltningsorgan og adgang til å anmelde lovbrudd til politiet

Forvaltningsloven § 13 b nr. 5 gir et forvaltningsorgan en generell adgang til å opplyse et annet forvaltningsorgan om en persons forbindelse med organet, om avgjørelser som er truffet, og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevning grunnlag.

Det er særlig alternativet "opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver" som her er aktuelt. Dette alternativet gir for eksempel skolen adgang til å gi opplysninger til andre offentlige instanser og tjenester når det er nødvendig for å ivareta hensynet til elevens opplæring.

Dersom en elev er utsatt for vold i familien, påvirker dette elevens opplæring på en negativ måte. Da vil relevante opplysninger om forholdet kunne videreformidles når dette er nødvendig for å bedre forholdet. Adgangen til å gi opplysninger avhenger ikke av at det er nødvendig å gi opplysninger for å fremme avgiverinstansen eller tjenestens oppgaver i den enkelte saken. Det er tilstrekkelig at videreformidling av opplysningene er nødvendig for å fremme avgiverinstansen eller tjenestens virksomhet og formål.

Etter forvaltningsloven § 13 b nr. 6 har et forvaltningsorgan også adgang til å anmelde eller gi opplysninger om lovbrudd til politiet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn, eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver.

Av de instanser og tjenester som omfattes av denne veilederen gjelder bestemmelsene fullt ut for skolen og barnehagen. Dette innebærer at for disse er adgangen til å videreformidle opplysninger til andre instanser og tjenester relativt vid.

Også for politiet gjelder adgangen til å gi andre organer opplysninger for å fremme politiets oppgaver, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og straffeprosessloven § 61 c første ledd nr. 7.

For barneverntjenesten og sosialtjenesten gjelder lignende men mer begrensede grunnlag, se punkt 6.4.1 og 6.4.2 nedenfor. For helsetjenesten og familievernkontorene er det ikke noen generell adgang til å gi opplysninger til andre forvaltningsorganer eller til politiet. Helsepersonelloven har ingen bestemmelse som tilsvarer forvaltningsloven § 13 b nr. 5, se imidlertid punkt 6.4.3.

6.7 Særlig om barneverntjenesten

Barneverntjenestens adgang til å gi opplysninger til andre forvaltningsorgan, og til å anmelde eller gi melding om lovbrudd til politiet, er mer begrenset enn det som følger av forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6. Barneverntjenesten kan bare gi slike opplysninger når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse, jf. barnevernloven § 6-7 tredje ledd.

Nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver

For barneverntjenesten er adgangen til å gi opplysninger til andre offentlige instanser og tjenester knyttet opp til hensynet til det enkelte barn. Barneverntjenesten kan derfor alltid gi opplysninger til andre offentlige instanser og tjenester når dette etter en konkret vurdering er nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver overfor et barn som er eller kan være utsatt for vold i familien. Barneverntjenesten kan ikke gi opplysninger ut i fra rene arbeidsmessige betraktninger, ved at dette forenkler barneverntjenestens arbeidsoppgaver, eller dersom formålet bare er å fremme mottakerorganets arbeidsoppgaver.

Nødvendig for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse

Barneverntjenesten kan også gi opplysninger til andre offentlige tjenester og instanser når det er nødvendig for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse. Dette grunnlaget for å videreformidle opplysninger er bare aktuelt i situasjoner hvor hensynet til barnet er ivaretatt, men hvor barneverntjenesten mener det er nødvendig å beskytte andre personers interesser. Det kan for eksempel være aktuelt å gi opplysninger til politiet om nærliggende fare for alvorlig mishandling av en voksen.

6.9 Anmeldelse

Vold i nære relasjoner er undergitt ubetinget offentlig påtale, og politiet bør i størst mulig grad ta ansvaret for at anmeldelse blir skrevet. Det er i slike saker ikke nødvendig for en fornærmet å anmelde det straffbare forholdet selv. Politiet kan på selvstendig grunnlag iverksette etterforskning. Det er viktig at det på forhånd foreligger nødvendig informasjon / dokumentasjon som danner grunnlag for videre straffesaksbehandling.

7. Eksisterende rutiner i voldssaker

7.1 Ansvar i voldssaker

All offentlig virksomhet har et spesielt ansvar for å påse at kommunens innbyggere ivaretas og kan leve i et samfunn uten vold, overgrep eller frykt for dette.

Mistanke om vold og overgrep oppstår gjerne i offentlige tjenester som møter alle barn, unge og familier. Eksempler på dette er skoler, barnehager og helsestasjoner. Andre tjenester og virksomheter som Nav, deler av pleie og omsorg, andre deler av helsetjenesten og deler av kulturtjenesten representerer imidlertid også fagområder som gjennom møteplasser med sine brukere kan få en rolle som "oppdager".

7.2 Spesielt for helsetjenestene

Helsepersonell er underlagt et lovverk som pålegger dem et noe sterkere hensyn til personvern enn de fleste andre offentlige tjenester. Dette, og at helsepersonell er underlagt bestemte autorisasjonsordninger, gjør at det stilles noe høyere krav til disse profesjonenes grunnarbeid før barneverntjenesten koples inn.

Ut over dette gjelder de samme rutineene for helsepersonell og helsetjenester som for de øvrige offentlige tjenestene.

7.3 Barneverntjenestens rutiner

Barneverntjenestens arbeid er strengt lovregulert. Det skilles tydelig mellom meldingsfase, undersøkelsesfase og tiltaksfase. Og tydelige frister for meldingsavklaring (7 dager) og undersøkelse (3 mnd) er lovbestemt. Barneverntjenesten har også bestemmelser knyttet til personvern og taushetsplikt som er strengere enn for det meste av annen offentlig virksomhet.

Barnevernet kan, og vil som oftest, være en nyttig samtalepartner når det dukker opp mistanke om vold eller overgrep mot barn, herunder også mistanke om at barnet er vitne til vold i hjemmet. Slike samtaler kan være på anonymt grunnlag, men når en sak er meldt til barnevernet, er det barnevernet som styrer det videre løpet. Hver henvendelse som identifiserer et mulig offer er å anse som en melding.

Barnevernet har plikt til selvstendig å vurdere om de skal anmelde voldssaker, men som hovedregel vil man i Skien gå til politiet med slike saker. Barnevernet kan ikke innhente opplysninger og dokumentasjon for å bistå politiet i deres etterforskning, men dette gjøres i forbindelse med at barnevernet gjennomfører en egen undersøkelsessak parallelt med politiets etterforskning. Til eget bruk kan barnevernet innhente opplysning og dokumentasjon fra familien, skole, barnehage, SFO, helsesøster, helsestasjon osv. vedrørende barnet.

Når barneverntjenesten vurderer at et barn må plasseres utenfor hjemmet mot foreldrenes vilje, skal det forberedes en sak for Fylkesnemnda for barnevern og sosial saker som fatter vedtak om dette opp mot de kriteriene barnevernloven setter for omsorgsovertagelse.

Barn kan imidlertid også plasseres etter akuttvedtak fattet av barnevernleder eller politijurist, men dette må da godkjennes av Fylkesnemnda innen 48 timer. Så må saken saksforberedes og behandles i sin fulle bredde innen 6 uker. Slike vedtak må, foruten å være basert på barnevernlovens kriterier for omsorgsovertagelse, også være tydelig hjemlet i trussel mot barnets liv og helse. Barnevernet har egne saksbehandlingsrutiner som regulerer alt barnevernfaglig arbeid.

7.4 Politiets rutiner

Politiet kan skrive en anmeldelse på bakgrunn av et straffbart forhold, eller motta en anmeldelse om en mulig straffbar handling, eks. gjennom brev, tlf. eller personlig oppmøte.

Avhengig av opplysninger som fremkommer i anmeldelsen, blir det avgjort hva som skal gjøres videre. I en del tilfeller mottar politiet melding om vold fra barneverntjenesten som utløser politiets etterforskningsplikt. Formålet med etterforskningen er, foruten å avdekke kriminalitet, også å bidra med nødvendige opplysninger i forhold til barneverntjenestens behandling av spørsmålet om det skal settes i verk tiltak etter barnevernloven.

Ut i fra de opplysningene som fremkommer i meldingen, oppretter politiet straffesak.

Politiet beslutter om det skal foretas tilrettelagte avhør der det er vitner under 16 år. Avhøret skal foretas så fort som mulig og senest to uker etter at anmeldelse av den straffbare handlingen er mottatt av politiet, jfr. Forskrift om avhør av barn og andre særlige sårbare fornærmede og vitner (tilrettelagte avhør) Tilrettelagte avhør tas av en politietterforsker under ledelse av en påtalejurist, jfr straffeprosessloven §239a

Politietterforskeren er ofte en utdannet polititjenestemann/ kvinne med erfaring i å kommunisere med barn. I saker der barnevernet har eller kan få en rolle i saken, tilstrebes det at også barnevernet inviteres til å være til stede i forbindelse med tilrettelagte avhør. Tilrettelagte avhør skjer i spesialinnredede rom i Statens barnehus. Hovedhensikten med at det gjennomføres tilrettelagte avhør på denne måten, er at barn under 16 år skal slippe å møte i retten dersom det blir tatt ut tiltale. Videoopptak av avhøret kan da vises i retten. Det oppnevnes setteverge av overformynderiet for barn / unge under 18 år der det er motstrideneinteresser mellom den mindreårige og verge, eks. mor/far. Setteverge oppnevnes for å bistå barnet i forbindelse med straffesaken. Politiet vurderer fra sak til sak hvilke etterforskingsskritt som kan gjennomføres. Dette gjøres ut fra de opplysningene som foreligger før et evt. tilrettelagte avhør. Eksempler på slike etterforskingsskritt kan være: avhør av den mistenkte/siktede og av sentrale vitner, ransaking etc. Man bestreber seg på å koordinere slike aktiviteter i løpet av samme dag. Koordinering av oppfølging av barnet og familien, bl.a. samarbeid med barnevernet i den enkelte sak, skjer i alle saker, og knyttes ikke direkte opp mot etterforskingsskrittene i enkeltsaken.

Vedlagt: Rutiner for samarbeid i saker der barnevernet anmelder familievolds - og overgrepssaker til Nordre Buskerud politidistrikt.

7.5 Spesielt om arbeid med tolk

Utgangspunktet i norsk forvaltningsrett er at norsk er administrasjonsspråket. Selv om minoritetsspråklige ikke har lovfestet rett til tolk i sin kontakt med offentlige organer, må allikevel forvaltningslovens bestemmelser om at saken skal være tilstrekkelig opplyst før vedtak fattes, forstås slik at innhenting av opplysninger ofte betinger tolkebruk (jf. Lovens §§ 16 og 17). Tilsvarende kan det samme følge av veiledningsplikten (jf. § 11).

Språket er viktig for god kommunikasjon. Personer med svake norskkunnskaper klarer ofte ikke situasjoner (dette er alltid enklest på morsmål). Selv om personen har et godt overflatespråk kan det være godt og nødvendig å snakke eget morsmål når samtalen handler om vanskelige opplevelser.

Skal vi hjelpe barn, må vi ha god kommunikasjon med foreldrene. Mestrer ikke foreldrene norsk, er en god tolk alfa og omega. Tolkens oppgave består kun i å tolke det som blir sagt av samtalepartene, uten å vurdere eller bedømme budskapets moral, sannhet eller nøyaktighet. Tolken har med andre ord ikke ansvar for at det som sies er riktig. Tolken har imidlertid ansvar for at det som sies blir tolket riktig. Tolken skal ikke lage sammendrag, da han kan komme til å utelate ting som kan ha betydning for sakens behandling. Tolken skal heller ikke komme med egne forklaringer.

Viktig i forbindelse med bruk av tolk:

- Ikke bruk barn eller andre familiemedlemmer som tolk.
- Det hender at enkelte ikke ønsker å bruke en bestemt tolk, eller ønsker tolk av et bestemt kjønn. Etterlev dette etter beste evne.
- Husk at også barn og ungdom kan ha behov for å snakke via tolk når det er slike vanskelige temaer.
- Planlegg samtalen godt – dette innebærer bl.a. å avsette mer tid til en samtale med tolk enn for en tilsvarende ettspråklig samtale. Vurder om spørsmålene er enkle nok, planlegg de emner du ønsker å ta opp, og hva du ønsker samtalen skal føre til. I spesielt vanskelige saker kan det være nødvendig å orientere tolken på forhånd.
- Avklar ansvarsforholdene – det er du som skal styre samtalen, ikke tolken.
- Tolk skal ikke formidle kultur. Mange ønsker å bruke tolken som kulturformidler og –rådgiver. Tolken skal kun oversette det som kommer til uttrykk, verken mer eller mindre.
- Noen ønsker imidlertid å ha med seg en minoritetsrådgiver som kan formidle kultur. Det er da viktig å skille mellom tolken og minoritetsrådgiverens rolle. Tolken skal ikke formidle kultur, og minoritetsrådgiveren er ikke tolk.

7.6 Om sikkerhet

Alt hjelpearbeid hvor vold er en del av bildet, og som derfor på et eller annet vis involverer en voldsutøver, innebærer en vurdering av sikkerheten. Å samtale om vold kan skape sterke følelser både hos voksne og barn. For eksempel kan avmektigheten, skuffelsen og sinnet hos en voldsutøver gå ut over barn, partner eller andre. Det er derfor nødvendig å ha nødvendig kunnskap og kompetanse om vold for å intervensere i barns liv på en måte som fremmer deres utvikling og ikke setter dem i fare for mer eller alvorligere vold.

Sikkerhet for barnet og voldsutøvers partner

Foreldre og foreldre/barn skal snakkes med hver for seg i samtaler om vold. Det kan være farligere for barna og partner om man snakker med utøver og utsatt samtidig.

Mange utsatte vil trenge saklig informasjon om at det vanligste er at volden blir verre over tid, dersom utøver ikke har begynt å ta ansvar for volden, eller søkt hjelp for å klare dette. De trenger videre å få informasjon om sine rettigheter, at volden er ulovlig, og volden kan anmeldes. Volden i barns liv kan fortsette selv om volden har opphørt, enten helt eller delvis. Eftervirkninger av vold og relasjonen til utøver fortsetter, derfor er det viktig med oppfølging av disse barna. Det er ikke uvanlig at for eksempel mor velger å gå tilbake til utøver.

Videre kan mor finne seg en ny mann, som også utøver vold. Dette skjer i mange barns liv. Også her er det vanligvis riktig å samarbeide med barnevernet og krisesenteret. Den som utøver volden kan fortsette å true barn og mor/far i årevis etter et brudd. Politiet vil i slike situasjoner også være en viktig samarbeidspartner. Voldsalarm kan for eksempel være et riktig hjelpemiddel.

Det kan være riktig å lage en detaljert sikkerhetsplan sammen med den voldsutsatte.

Overskriften for en slik plan kan være: *Hva kan du gjøre for å ta vare på deg selv (og barna dine) dersom ny vold skjer eller dersom du opplever at det er stor fare for ny vold? Noen stikkord for innholdet: Når du bringer volden på banen, ikke stå øverst i trappen, ikke ta det opp når du eller utøver har drukket, ha en venn/venninne som vet om når du skal ta opp dette temaet, sørg for å ha nummeret til krisesenteret eller andre viktige instanser lett tilgjengelig, ha pakket en koffert med det nødvendige osv.*

Å lage sikkerhetsplaner og sikre utsatte krever tverrfaglig samarbeid, primært mellom barnevernet, politiet, familievernkontor, krisesenter og eventuelt psykisk helsevern og helsetjenestene. Vurderes det som utrygt å sende barnet hjem etter at volden er avdekket, kontaktes barnevernet for videre vurdering av situasjonen om nødvendig.

Sikkerheten for deg som ansatt

Som hjelper må du alltid også tenke på din egen sikkerhet. Tenk over situasjonen på forhånd; hva skal vi samhandle om, hvordan kommuniserer jeg? Bør vi være to i samtalen?

Informert kollegaer hvor du skal og når du kommer tilbake. Vurder risiko, og vurder om samtalen bør gjennomføres på kontoret. Ta med mobil på et eventuelt hjemmebesøk.

Vær nøye med hvor du står eller sitter i forhold til voldsutøveren, kom ikke nærmere enn nødvendig og tenk gjennom eventuell rømningsvei. Gå alltid etter voldsutøveren ned trapper og inn dører. Ikke stå med ryggen til voldsutøveren. Tilkall andre hvis du føler deg truet eller usikker i en situasjon.

- Skill mellom person og handling. Si at vi respekterer dem som personer selv om de slår, men ikke handlingen de gjør ved å slå.
- Fortell at vi har et forbud i Norge mot å utøve vold mot barn, og mot partnerne våre.
- Fortell at det er de voksnes ansvar å sørge for at hjemmet er trygt.
- Fortell at det ER vanskelig å være foreldre, og at man blir sint mange ganger på barna sine eller kanskje partner.
- Fortell at det er viktig med grenser, men at det finnes mange andre løsninger enn å slå/ true/ sperre inne (bruk de samme ordene som har blitt brukt).
- Si at du kan hjelpe dem videre med dette som er vanskelig (det å oppdra barn), men at du må si ifra til noen andre som kan hjelpe.
- Si at de som kan hjelpe jobber for barnevernet, og er spesielt flinke til å hjelpe familier med å slutte å utøve vold. De har i oppgave fra myndighetene å beskytte barn også i hjemmet.

8. Tjenestenes regelverk

8.1 Helsetjenestene

Det følger av helsepersonelloven § 21 at helsepersonell har profesjonsbestemt taushetsplikt om opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell. Etter pasientrettighetsloven §13 har pasienten rett til vern mot spredning av opplysninger som går like langt som taushetspliktbestemmelsene i helsepersonelloven, jf. pasientrettighetsloven § 3-6.

Av bestemmelsen går det frem at opplysninger om legems- og sykdomsforhold samt andre personlige opplysninger skal behandles i samsvar med bestemmelsene om taushetsplikt. Videre skal opplysningene behandles med varsomhet og respekt for integriteten til den opplysningene gjelder.

Helsepersonell som har profesjonsbestemt taushetsplikt kan også ha forvaltningsmessig taushetsplikt i forhold til behandling av pasientopplysninger, jf. helseregisterloven § 15. Taushetsplikt etter helsepersonelloven gjelder alle grupper som har autorisasjon eller lisens etter helsepersonelloven. Helsepersonelloven gjelder for blant annet leger, tannleger, psykologer, sykepleiere, jordmødre, fysioterapeuter og annet helsepersonell når disse utøver sin profesjon. I praksis skal helsepersonell forholde seg til helsepersonellovens taushetspliktregler.

Den klare hovedregel er at helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller tilgang til opplysninger som de får i egenskap av å være helsepersonell. Formålet med denne regel er å verne pasientens integritet og sikre befolkningens tillit til helsetjenesten og helsepersonellet. Bestemmelsene om taushetsplikt skal hindre at pasienter lar være å oppsøke helsetjenesten dersom de har behov for helsehjelp.

Pasientene skal føle seg trygge på at de opplysninger som gis i forbindelse med helsehjelpen, ikke benyttes i andre sammenhenger. Når det er nødvendig for å kunne gi forsvarlig helsehjelp, kan opplysninger gis til samarbeidende personell, med mindre pasienten motsetter seg det, jf. Helsepersonelloven § 25.

Mottar helsepersonell henvendelser fra andre som yter helsehjelp, som trenger pasientjournalen eller deler av pasientjournalen for å kunne gi forsvarlig helsehjelp, har de plikt til å levere ut opplysningene, med mindre pasienten motsetter seg det, jf. Helsepersonelloven § 45. I helsepersonelloven er det bestemt at taushetsplikten etter helsepersonelloven § 21 ikke er til hinder for at opplysninger kan gis videre i visse situasjoner.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at pasientopplysninger kan gis til andre i den utstrekning pasienten selv samtykker til det, jf. helsepersonelloven § 22, se kapittel 6 punkt 6.1, eller når det er bestemt i lov eller i medhold av lov at taushetsplikt ikke skal gjelde.

Helsepersonell har adgang til å gi opplysninger dersom disse er helt anonymisert, jf. Helsepersonelloven § 23 nr. 3, se kapittel 6 punkt 6.2. Opplysningene er ikke anonyme dersom de, direkte eller indirekte, kan spores tilbake til de enkeltpersoner opplysningene knytter seg til.

Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at opplysninger kan gis videre "når tungtveiende private eller offentlige hensyn gjør det rettmessig", jf. helsepersonelloven § 23 nr. 4, se kapittel 6 punkt 6.4.3. Det er lagt til grunn en streng norm for når det kan være aktuelt å benytte denne opplysningsretten.

Helsepersonell har opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, se helsepersonelloven § 33 jf. barnevernloven § 6-4. Helsepersonell har som alle andre en plikt til å anmelde eller på annen måte avverge visse alvorlige forbrytelser, jf. straffeloven § 139. Bestemmelsen omfatter blant annet seksuelle overgrep og grov legemsbeskadigelse. Det følger for øvrig av helsepersonelloven § 31 at helsepersonell skal varsle politiet dersom dette er nødvendig for å avverge alvorlig skade på person.

8.2 Barnehage

Ansatte i barnehagen har taushetsplikt etter den generelle bestemmelsen i forvaltningsloven § 13. Dette følger av barnehageloven § 20.

Barnehagens adgang til å videreformidle opplysninger til andre instanser og tjenester reguleres av forvaltningsloven §§ 13 a, 13 b og 13 d. Dette innebærer at ansatte i barnehagen blant annet kan formidle opplysninger til andre forvaltningsorganer på grunnlag av samtykke, hvis opplysningene er anonymisert, eller i konkrete saker når opplysningene brukes til det formålet de er gitt eller innhentet for, samt når videreformidling av opplysningene er nødvendig for å fremme barnehagens oppgaver, se

kapittel 6 punkt 6.1, 6.2, 6.3 og 6.4. Barnehagen kan også anmelde eller gi opplysninger om lovbrudd til politiet når barnehagen finner at dette er ønskelig av allmenne hensyn.

Barnehagen har opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. Barnehageloven § 22 og barnevernloven § 6-4.

Barnehagens ansatte har som alle andre en plikt til å anmelde eller på annen måte avverge visse alvorlige forbrytelser, jf. straffeloven § 139. Bestemmelsen omfatter blant annet seksuelle overgrep og grov legemsbeskadigelse.

8.3 Skole

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste etter opplæringsloven og friskoleloven¹¹ har taushetsplikt etter den generelle bestemmelsen i forvaltningsloven § 13. Dette følger av opplæringsloven § 15-1 og friskoleloven § 7-3. Opplæringsloven omfatter både grunnskolen og den videregående skolen. Skolenes adgang til å videreformidle opplysninger til andre instanser og tjenester reguleres av forvaltningsloven §§ 13 a, 13 b og 13 d.

Dette innebærer at lærere og annet skolepersonell blant annet kan formidle opplysninger til andre forvaltningsorganer på grunnlag av samtykke, hvis opplysningene er anonymisert, eller i konkrete saker når opplysningene brukes til det formålet de er gitt eller innhentet for og når videreformidling av opplysningene er nødvendig for å fremme skolens oppgaver, se kapittel 6 punkt 6.1, 6.2, 6.3 og 6.4. Skolen kan også anmelde eller gi opplysninger om lovbrudd til politiet når skolen finner at dette er ønskelig av allmenne hensyn, se punkt 6.4.

Det følger av opplæringsloven at den forvaltningsmessige taushetsplikten gjelder for den virksomhet som drives av PP-tjenesten. For psykologer i PP-tjenesten gjelder imidlertid også den profesjonsbestemte taushetsplikten etter helsepersonelloven ved utøvelsen av enkelte typer oppgaver. Psykologer i PP-tjenesten utfører ulike typer oppgaver. De driver generell faglig veiledning overfor skolen, og opptrer som sakkyndig etter opplæringsloven. I noe utstrekning kan de også gi behandling til enkeltelever.

Når psykologer i PP-tjenesten utøver generell faglig veiledning gjelder den forvaltningsmessige taushetsplikten etter opplæringsloven. Når de gir behandling eller individuell faglig veiledning til enkeltelever yter psykologer helsehjelp, og den profesjonsbestemte taushetsplikten vil da gjelde.

Når psykologer opptrer som sakkyndige er oppdraget og mandatet forankret i opplæringsloven. Oppdraget faller likevel normalt inn under helsehjelpbegrepet i helsepersonelloven § 3. Psykologer som opptrer som sakkyndige bruker sin fagkyndighet som psykolog og utøver således sin profesjon. Det foreligger imidlertid ikke noe behandler - pasientforhold i denne sammenhengen, og hensynene som ligger bak den profesjonsbestemte taushetsplikten kan derfor ikke fullt ut gjøres gjeldende i disse tilfellene.

Forutsatt at psykologen gjør det klart for eleven at vedkommende opptrer som sakkyndig, og at dette innebærer at opplysninger som skriver seg fra sakkyndighetsoppdraget blir gitt oppdragsgiver, er det den forvaltningsmessige taushetsplikten etter opplæringsloven som gjelder for de opplysningene psykologen mottar. Opplysninger som gis til oppdragsgiver blir deretter underlagt oppdragsgivers rådighet.

Personalet i skolen har opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. Opplæringsloven § 15-3, friskoleloven § 7-4 og barnevernloven § 6-4.

Skolens ansatte har som alle andre en plikt til å anmelde eller på annen måte avverge visse alvorlige forbrytelser, jf. straffeloven § 139. Bestemmelsen omfatter blant annet seksuelle overgrep og grov legemsbeskadigelse.

8.5 Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år, jf. Straffeloven

Den seksuelle lavalderen i Norge er 16 år. Det betyr at all omgang med barn under 16 år som utgangspunkt er straffbart, uansett om barnet samtykker eller selv tar initiativet.

Seksuell omgang med barn som er eldre, det vil si mellom 16 og 18 år, er ikke straffbart i seg selv, men kan være det hvis det for eksempel foreligger misbruk av stilling eller tillitsforhold, eller hvis det skjer vold eller trusler.

Det er også forbudt å ha seksuell omgang med en person under 18 år dersom det skjer mot vederlag, altså prostitusjon. "Barn som voldsofre" veileder, Stine Sofies Stiftelse 2009.

8.6 Ringerike Familievernkontor

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste på et familievernkontor har taushetsplikt etter reglene i helsepersonelloven § 21. Dette følger av familievernkontorloven § 5. Ansatte på familievernkontor er dermed bundet av en streng taushetsplikt, som innebærer en plikt til å hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om blant annet personlige forhold, som de får vite om i sitt arbeid.

Familievernet har adgang til å videreformidle opplysninger til andre offentlige instanser og tjenester ved samtykke, jf. familievernkontorloven § 6, se kapittel 6 punkt 6.1. Familievernet har også adgang til å videreformidle opplysninger til andre instanser og tjenester når opplysningene er anonymisert eller når "tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre". Dette følger av familievernkontorloven § 5 som viser til helsepersonelloven § 23.

Fagpersonell ved familievernkontor har opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. familievernkontorloven § 10 og barnevernloven § 6-4. Ansatte på familievernkontor har som alle andre en plikt til å anmelde eller på annen måte avverge visse alvorlige forbrytelser, jf. straffeloven § 139. Bestemmelsen omfatter blant annet seksuelle overgrep og grov legemsbeskadigelse.

8.7 Barneverntjenesten

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan eller en institusjon etter barnevernloven har taushetsplikt i henhold til barnevernloven § 6-7 første ledd. Bestemmelsen henviser til forvaltningsloven § 13 til 13 e.

Taushetsplikten som gjelder etter barnevernloven er imidlertid på enkelte punkter strengere enn taushetsplikten etter forvaltningslovens generelle bestemmelser. I motsetning til etter forvaltningsloven regnes alltid også fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted som et personlig forhold som er omfattet av taushetsplikten etter barnevernloven.

Videre er barneverntjenestens adgang til å gi opplysninger til andre forvaltningsorganer, og til å anmelde eller gi melding om lovbrudd til politiet, mer begrenset enn den adgangen som følger av reglene i forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6. Barneverntjenestens adgang til å gi opplysninger er begrenset til situasjoner der formidling av opplysninger er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse, jf. barnevernloven § 6-7 annet ledd.

Utover dette gjelder bestemmelsene om adgang til å videreformidle opplysninger til andre instanser og tjenester i forvaltningsloven §§ 13 a, 13 b og 13 d. Dette innebærer at barneverntjenesten blant annet kan formidle opplysninger til andre forvaltningsorganer på grunnlag av samtykke, hvis opplysningene er anonymisert, eller i konkrete saker når opplysningene brukes for å oppnå det formålet de er gitt eller innhentet for.

Barneverntjenestens ansatte har som alle andre en plikt til å anmelde eller på annen måte avverge visse alvorlige forbrytelser, jf. straffeloven § 139. Bestemmelsen omfatter blant annet seksuelle overgrep og grov legemsbeskadigelse.

8.8 Politiet

Reglene om politiets taushetsplikt er begrunnet dels i hensynet til personvern, dels i hensynet til etterforskning og muligheter til å avverge straffbare handlinger. Politiets taushetsplikt gjelder enhver som utfører arbeid eller tjeneste for politiet. Politiloven skiller mellom taushetsplikt for opplysninger som er kommet frem i straffesaker og for opplysninger som er kommet frem i politiets øvrige virksomhet, jf. politiloven § 24.

Straffesaker

Taushetsplikt for opplysninger politiet blir kjent med ved behandlingen av straffesaker reguleres i straffeprosessloven §§ 61 a til 61 e.

Enhver som er ansatt i eller utfører tjeneste eller arbeid for politiet eller påtalemyndigheten plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han eller hun i straffesaker får vite om noens personlige forhold. Taushetsplikten gjelder også for andre opplysninger som det ut i fra hensynet til etterforskningen i den enkelte sak er nødvendig å holde hemmelig. På nærmere bestemte vilkår, som langt på vei sammenfaller med vilkårene i forvaltningsloven, kan politiet gi andre forvaltningsorganer opplysninger som ellers er taushetsbelagte.

Blant annet kan politiet, uten hinder av taushetsplikt gi opplysninger om noens personlige forhold på grunnlag av samtykke, der opplysningene er anonymisert, eller for å oppnå at opplysningene brukes til det formål de er gitt eller innhentet for, se punkt 6.1, 6.2 og 6.3. Opplysningene kan også gis ut til andre offentlige organer når formålet er å forebygge lovovertridelser, jf. straffeprosessloven § 61 c nr. 5. Straffelovens § 196 Plikt til å avverge et straffbart forhold.

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den om unnlater gjennom anmeldelse eller annen måte å søke å avverge en straffbar handling eller følgende av den, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen er eller vil bli begått.

Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikten og gjelder straffbare handlinger som nevnt i straffelovens §§ 292 og 283 som omhandler mishandling i nære relasjoner og grov mishandling i nære relasjoner.

§282 Mishandling i nære relasjoner

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt mishandler

- A. Sin nåværende eller tidligere ektefelle/samboer,
- B. sin eller nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning i rett nedadgående linje
- C. Sin slektning i rett oppstigende linje
- D. Noen i sin husstand eller
- E. Noen i sin omsorg

§283 Grov mishandling i nære relasjoner

Grov mishandling i nære relasjoner straffes med fengsel inntil 15 år. Ved avgjørelser av om mishandlingen er grov skal det særlig leges vekt på om den har hatt til følge betydelig skade eller død, og for øvrig

- A. dens varighet
- B. om den er utført på en særlig smertefull måte, eller hatt til følge betydelig smerte eller
- C. Om den er begått mot en forsvarsløs person.

Andre saker

Taushetsplikten for opplysninger som er kommet til politiets kunnskap på annen måte enn ved behandlingen av straffesaker, følger av bestemmelsene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f med de tillegg og begrensninger som følger av politiloven § 24. Henvisningen til forvaltningsloven innebærer at politiet, uten hinder av taushetsplikten, kan gi opplysninger om noens personlige forhold til andre offentlige instanser på grunnlag av samtykke, der opplysningene er anonymisert, eller for å oppnå at opplysningene brukes til det formålet de er gitt eller innhentet for, se punkt 6.1, 6.2 og 6.3. Politiet kan også, uten hinder av taushetsplikt, gi slike opplysninger til andre offentlige myndigheter når formålet er å forebygge eller avverge straffbare handlinger, jf. politiloven § 24 fjerde ledd nr. 2.

Dersom det er nødvendig av hensyn til etterforskningen, kan politiet pålegge offentlige organer som mottar informasjon fra politiet taushetsplikt, jf. straffeprosessloven § 61 c annet ledd og politiloven § 24

femte ledd. På den måten kan hensynet til samarbeidet i enkeltsaker vektlegges foran hensynet til å bevare taushet om etterforskningen.

Politiets adgang til å gi ut opplysninger fra strafferegisteret er regulert i strafferegisterloven. Adgangen er svært begrenset. Politiet har opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. barnevernloven § 6-4, forvaltningsloven § 13 f annet ledd, straffeprosessloven § 61 c første ledd nr. 8 og påtaleinstruksen⁹ § 5-2.

8.9 Krisesenteret

Krisesentertilbudet ble lovfestet med Lov om kommunale krisesentertilbud fra og med 01.01.10.

§ 1. Formålet med loven.

Formålet med denne loven er å sikre et godt og helhetlig krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner.

§ 2. Krav til krisesentertilbudet

Kommunen skal sørge for et krisesentertilbud som skal kunne nyttes av personer som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner, og som har behov for rådgivning eller et trygt og midlertidig botilbud.

Tilbudet skal gi voldsutsatte støtte, veiledning, hjelp til å ta kontakt med andre deler av tjenesteapparatet og skal omfatte:

- a) et krisesenter eller et tilsvarende gratis, helårs, heldøgns, trygt og midlertidig botilbud, og
- b) et gratis dagtilbud, og
- c) et helårs og heldøgns tilbud der personer nevnt i første ledd kan få råd og veiledning per telefon, og
- d) oppfølging i reetableringsfasen, jf. § 4.

Enkeltpersoner kan henvende seg direkte til krisesentertilbudet som nevnt i andre ledd, uten henvisning eller timeavtale (lavterskeltilbud).

Kommunen skal sørge for god kvalitet på tilbudet, blant annet ved at de ansatte har kompetanse til å ta vare på de særskilte behovene til brukerne.

Botilbudet til kvinner og botilbudet til menn skal være fysisk atskilt.

Tilbudet skal være individuelt tilpasset iht § 3 og kommunene skal sørge for at brukerne får en helhetlig oppfølging gjennom samordning av tiltak mellom krisesentertilbudet og andre deler av tjenesteapparatet, jf. § 4.

Alle ansatte har taushetsplikt etter § 5 og opplysningsplikt til barneverntjenesten etter § 6. De ansatte må levere politiattest etter § 7.

9. Tiltakskortet

Når det avdekkes vold i nære relasjoner vil den videre strategien være avhengig av om situasjonen er akutt eller ikke. Ligger voldserfaringene tilbake i tid, bør man ta opp med vedkommende om vedkommende ønsker hjelp til å bearbeide opplevelsene. Både krisesentret og familievernkontoret har tilbud om støttesamtaler til den målgruppen. Kanskje kan den kommunale tjenesten som avdekker volden selv kunne tilby støttesamtaler. Vær klar over at det finnes hjelpetiltak som dekker ulike områder, se på tiltakskortet.

Er volden pågående og situasjonen akutt, kreves en annen tilnærming. Det kan derfor være lurt å avklare med vedkommende om de ønsker hjelp fra krisesenteret.

Forslag på saksgang når situasjonen er akutt:

10. Handlingsplan – forslag til tiltak

1. Tiltak overfor barn som lever med vold		
Tiltak	Ressurser	Tidsramme
<p>Tiltak 1.1</p> <p>Utrede «Alternativ til vold» som tiltak gjennom kommunal finansiering for å styrke tilbudet til barn som lever med vold.</p> <p>Målgruppe: Barn som lever med eller har erfaring med vold i nære relasjoner.</p> <p>Ansvar: Kommunalsjef Barn og unge</p>	Planperioden 2016.2019	
<p>Tiltak 1.2</p> <p>Innføre rutine på informasjon om vold i nære relasjoner i oppstartsamtalene og på foreldremøter i barnehagene.</p> <p>Målgruppe: Barnehagene</p> <p>Ansvar: Styrene i barnehagene</p>	Innføres i allerede eksisterende rutiner	
<p>Tiltak 1.3</p> <p>Gjennomgå/oppdatere rutiner og kvalitetssystem for håndtering, rapportering og tjenester når det mistenkes at barn utsettes for vold i nære relasjoner.</p> <p>Målgruppe: Arenaer hvor man møter barn: Legetjenester, tannhelsetjensten, barnehage, skoler, helsestasjon</p> <p>Ansvar: Kommuneoverlegen, Fylkestannlegen, Kommunalsjefer skole og barnehage</p>	Behov for at det prioriteres ressurser	

2. Tiltak overfor voksne som lever med vold		
Tiltak	Ressurser	Tidsramme
<p>Tiltak 2.1</p> <p>Utrede muligheten for «Alternativ til vold» gjennom kommunal finansiering for å styrke tilbudet til kvinner og menn som lever med vold i nære relasjoner.</p> <p>Målgruppe: Kvinner og menn som lever med vold i nære relasjoner</p> <p>Ansvar: Kommunalsjef Helse og omsorg</p>	Forslag til budsjett/interkommunalt samarbeid	
<p>Tiltak 2.2</p> <p>Innføre rutiner rundt samtalene med alle nybakte foreldre på helsestasjonen hvor det tas opp temaer som:</p> <ul style="list-style-type: none"> - krenkelser og det å være redd - barns utsatthet ved å være vitne til alle typer vold <p>Målgruppe: Forebyggende helsetjeneste for barn, unge og gravide</p> <p>Ansvar: Enhetsleder Familie helsetjeneste.</p>	Innføres i allerede eksisterende rutiner	
<p>Tiltak 2.3</p> <p>Oppfordre til å innføre temaet vold i dåpssamtaler og navnefest i ulike trossamfunn</p> <p>Målgruppe: Ansvarlig for seremoniene</p> <p>Ansvar: Politikere</p>	Innføres i allerede eksisterende rutiner	
<p>Tiltak 2.4</p> <p>Videreføre og utvikle svangerskapsomsorgen med fokus på å identifisere vold i nære relasjoner og tilrettelegge tilbud hos jordmortjenesten og fastlegen.</p> <p>Målgruppe: Ansatte i Ringerike kommune som i sitt virke møter gravide kvinner som kan være utsatt for vold i nære relasjoner</p> <p>Ansvar: Enhetsleder Familie helsetjeneste. Kommuneoverlegen</p>	Innføres i allerede eksisterende rutiner	
<p>Tiltak 2.5</p> <p>Øke bevisstheten om menn og eldre utsatt for vold i nære relasjoner, samt drive holdningsskapende arbeid ved å ha temaet i tverretatlige kurs og konferanser</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informasjon om tilbudet til menn ved Krisesenteret - Informasjon om tilbudet til hjemmeboende eldre med og uten kommunale hjelpetjenester. <p>Målgruppe: Ansatte i Ringerike kommune som i sitt virke møter personer som kan være utsatt for vold i nære relasjoner</p> <p>Ansvar: Enhetsleder i alle kommunalområdene</p>	Behov for opplæringsvirksomhet og innføres i allerede eksisterende rutiner	

3. Tiltak for å bekjempe ekstrem kontroll, æresrelatert vold og kjønnslemlestelse		
Tiltak	Ressurser	Tidsramme
<p>Tiltak 3.1</p> <p>Videreutvikle og følge opp kunnskap om temaet vold i nære relasjoner i introduksjonsprogrammet, voksenopplæringens norsk- og grunnskoleopplæring.</p> <p>- Opplæring om skadevirkninger av oppdragervold</p> <p>Målgruppe: Minoritetsfamilier</p> <p>Ansvar: Læringsstret/migrasjonshelsetjenesten</p>	<p>Innføres i allerede eksisterende rutiner</p>	
<p>Tiltak 3.2</p> <p>Utrede muligheten for «Alternativ til vold» gjennom kommunal finansiering for å styrke tilbudet til kvinner og menn som lever med vold i nære relasjoner.</p> <p>Målgruppe: Kvinner og menn som lever med vold i nære relasjoner</p> <p>Ansvar: Forslag til budsjett/interkommunalt samarbeid</p> <p>Videreutvikle eksisterende rutiner og kvalitetssystem for håndtering og rapportering ved bekymring for kjønnslemlestelse og tvangsekteskap ved reiser og ferier i utlandet.</p> <p>- Revidere eksisterende rutiner for oppfølging ved mistanke om utført kjønnslemlestelse</p> <p>Målgruppe: Minoritetsfamilier</p> <p>Ansvar: Barnevernleder, Flyktinghelsetjenesten</p>	<p>Behov for at det prioriteres ressurser og at det innføres i allerede eksisterende rutiner</p>	
<p>Tiltak 3.3</p> <p>Igangsette samtalegrupper for innvandrerungdom</p> <p>Målgruppe: Minoritetsfamilier</p> <p>Ansvar: Migrasjonshelsetjenesten</p>	<p>Behov for at det avsettes ressurser</p>	
<p>Tiltak 3.4</p> <p>Den som utøver vold i nære relasjoner skal tilbys behandling.</p> <p>Målgruppe: Personer som utøver vold i nære relasjoner</p> <p>Ansvar: Forslag til budsjett/interkommunalt samarbeid</p>	<p>Mulig behov for at det avsettes ressurser</p>	

4. Tiltak for å styrke hjelpeapparatets kunnskap og samarbeid		
Tiltak	Ressurser	Tidsramme
<p>Tiltak 4.1</p> <p>Arrangere tverretatlige kurs/konferanser om vold i nære relasjoner hvert andre år (avdekke, mistanke, ansvar og meldeplikt osv)</p> <p>- Oppfordre til jevnlige temadager om dem som møter voldsutsatte i sitt arbeid</p> <p>Målgruppe: Ansatte i Ringerike Kommune og andre samarbeidspartnere som i sitt arbeid møter personer som kan være utsatt for vold i nære relasjoner</p> <p>Ansvar: Kommuneoverlegen, Kommunalsjef helse og omsorg.</p>	<p>Behov for at ansatte frigjøres til opplæringsvirksomhet</p> <p>Øremerke midler til felles kompetanseheving/veiledningsmateriell</p>	
<p>Tiltak 4.2</p> <p>Ansatte i Ringerike Kommune og andre aktuelle samarbeidspartnere skal gjøres kjent med Veilederen/ Handlingsplanen mot Vold i nære relasjoner.</p> <p>Målgruppe: Ansatte i Ringerike Kommune og andre samarbeidspartnere som i sitt arbeid møter personer som kan være utsatt for vold i nære relasjoner</p> <p>Ansvar: Kommunalsjef helse og omsorg</p>	<p>Behov for at ansatte frigjøres til opplæringsvirksomhet</p>	
<p>Tiltak 4.3</p> <p>Øke bevissthet, kompetanse og samhandling rundt temaet sammenhengen mellom bruk av anabole androgene steroider og utøvelse av vold ved å:</p> <p>- Delta i fagkonferanse om anabole steroider i regi av Antidoping Norge</p> <p>Målgruppe: Ansatte i Ringerike kommune og andre samarbeidspartnere som i sitt arbeid møter personer som kan bli berørt av dette.</p> <p>Ansvar: Kommunalsjef Helse og Omsorg og Kommuneoverlegen</p>	<p>Behov for at det prioriteres opplæringsvirksomhet</p>	
<p>Tiltak 4.4</p> <p>Øke bevissthet, kompetanse og samhandling om tema ekstrem kontroll, æresrelatert vold og kjønnslemlestelse.</p> <p>Målgruppe: Ansatte i Ringerike kommune og andresamarbeidspartnere som i sitt arbeid møter personer som kan bli berørt av dette.</p> <p>Ansvar: Kommunalsjef Helse og Velferd/ og Kommuneoverlegen</p>	<p>Behov for at det prioriteres</p>	

5. Tiltak for gjennomføring av planen		
Tiltak	Ressurser	Tidsramme
<p>Tiltak 5.1 Oppfølging av handlingsplanen og gjennomføring av de aktuelle tiltakene Målgruppe: Alle kommunens ansatte Ansvar: Alle kommunens ansatte</p>	Bruk av allerede eksisterende ressurser	
<p>Tiltak 5.2 Jevnlig evaluering og rullering av handlingsplanen hvert 3 år Målgruppe: Alle kommunens ansatte Ansvar: Rådmann</p>	Bruk av allerede eksisterende ressurser	

11. Vedlegg - rutiner:

11.1. Mottak av meldinger til Barneverntjenesten

Formål/hensikt

Å sikre at henvendelser til barneverntjenesten om bekymring for et konkret barn blir tatt i mot og behandlet faglig forsvarlig og i tråd med kravene i barneverntjenesteloven og annet regelverk.

Mottak- akutt og voldsmottaket har følgende funksjon:

- mottak og avklaring etter gjeldene prosedyre
- håndtering av akuttsaker etter gjeldende prosedyre
- behandle saker/forespørsler om innsyn i dokumenter/mapper
- svare på spørsmål vedr. barneloven (samvær, daglig omsorg osv.)
- svare på førstegangsspørsmål om adopsjon-sende ut aktuelle skjemaer etc.
- delta i møter med instanser (utenom TFM) som ønsker å diskutere barn/familier der det er usikkerhet på om den skal meldes til barnevernet

Definisjon av melding:

En melding er enhver henvendelse som kommer til barneverntjenesten om bekymring for et konkret barn, uavhengig av form og hvem som er melder.

Akuttsaker:

Akuttbestemmelsene i loven skal brukes med forsiktighet og tolkes strengt. Akuttvedtak skal unngås hvis mulig.

Definisjon av akuttsak:

- barnet er uten omsorg
- det har oppstått en akutt skaderisiko, dvs. at barnet vil bli vesentlig skadelidende ved å forbli i situasjon Meldinger som dreier seg om barn der det er mistanke om at de er utsatt for vold, seksuelle overgrep, kjønnelemlestelse og/eller tvangsgifte, skal alltid regnes som akuttsaker, og behandles etter denne prosedyren.

Fordelingsmøte i mottaks- og akuttfunksjonen

Fordelingsmøtet, avholdes før meldingsmøtene på mandager og torsdager. Her fordeles innkomne meldinger på en av saksbehandlerne i mottaks- akuttfunksjonen.

Meldingsmøtet

Her drøftes alle meldinger (med unntak av det som går frem av punkt 5), og det avgjøres om meldingen skal

- henlegges
- undersøkes videre

Blir saksbehandler i mottaks- og akuttfunksjonen etter meldingsmøte i tvil om konklusjonen som ble trukket i møtet likevel er riktig (det kan for eksempel komme nye opplysninger), må saken tas opp på nytt i meldingsmøtet med de samme deltagerne som var med på den første beslutningen. Hvis saken henlegges kan ansatte i mottaks- og akuttfunksjonen gi melder og/eller foreldre råd og veiledning enten over telefon eller ved å ta en samtale (bør begrenses til en tlf./samtale.)

Hvis saken skal undersøkes skal det i meldingsmøte avgjøres om undersøkelsen skal starte opp med mottaksmøte, eller om den skal undersøkes av barneverntjenesten uten et slikt møte (på tradisjonelt vis),

Ved avgjørelse om mottaksmøte, skal det samtidig også avgjøres hvem som skal innkalles til dette, bl.a. om barn/ungdom skal innkalles.

Ved uenighet om konklusjonene, er det barnevernsleder som avgjør. Ved barnevernsleders fravær, skal stedfortreder ta avgjørelsen.

Etter meldingsmøtet

Når meldingsmøte har konkludert med videre undersøkelse, enten med eller uten mottaksmøte, ordeler teamleder (evt. konsulent) for barne- eller ungdomsteamet saken til saksbehandlere i teamet når det er ledig kapasitet. Dette gjøres på teammøtene.

Når undersøkelsen skal starte med mottaksmøtet

-- og saken fordeles rett etter meldingsmøtet, skal saksbehandler i mottaks- og akutfunksjonen få beskjed om hvem som har blitt saksbehandler(e).

-- og saken ikke umiddelbart fordeles til saksbehandler, skal teamleder gjennomføre mottaksmøtet sammen med ansatte i mottaks- og akutfunksjonen. Hvis mottaksmøte ikke skal holdes, får disse saksbehandlerne overført saken til seg og starter undersøkelsen.

Tilbakemelding til melder

Når konklusjonen er trukket, skal melder ha tilbakemelding. Hvis det arrangeres mottaksmøte, og melder møter her, får melder kjennskap til konklusjonen via dette.

Mottaksmøtet

Undersøkelser kan starte med mottaksmøte når foreldrene gir samtykke til dette. Det vil sjelden være aktuelt å ha mottaksmøte ved meldinger som kommer mindre enn 6 mnd. etter at samme sak ble henlagt i barneverntjenesten. Målsettingen med mottaksmøtet er å:

- Avklare meldingsinnholdet med meldingsinstans og familien.
- Skape best mulig samarbeidsrelasjoner tidligst mulig.
- Finne frem til ressurser i nettverk og familie, evt. få frem tanker/forslag om tiltak
- Tydeliggjøre for de andre deltakerne, barneverntjenestens vurderinger så langt i saken (møtet i møtet)

11.2. Rutiner for samarbeid i saker der barnevernet anmelder familievolds- og overgrepssaker til Sør Øst Politidistrikt tidligere Nordre Buskerud politidistrikt

1. Drøftinger om sak bør anmeldes eller ikke kan gjøres anonymt med politiet ved å kontakte familievolds- og sedlighetskoordinator (FV/SO-koordinator) ved So-teamet i Telemark politidistrikt. Leder /jurist på so-teamet kan gi generelle opplysninger om hva som normalt skal foreligge av opplysninger for at det skal foreligge rimelig grunn til å starte politietterforskning.

2. Underretting om mulige straffbare forhold bør inneholde: personalia, faktaopplysninger samt relevante opplysninger.

3. Før anmeldelse blir sendt/overlevert politiet bør fortrinnsvis leder av So-teamet eller saksjourhavende etterforsker kontaktes om det forstående og om gjeldende saksbehandlingstid og mulig oppstart på saken.

4. Etter anmeldelsen er levert har saksbehandler i begge etater ansvar for å sette seg i kontakt med hverandre og;

- Man informerer den andre om sin egen fremdriftsplan i saken, eventuelle aksjonsplaner og tidspunkt og legger eventuell felles fremdriftsplan sammen, med ansvarsfordeling, bistand til hverandre m.v.
- Der det er planlagt aksjoner, særlig med dommeravhør, bør det tilstrebes å avtale et felles møte/telefonmøte i forkant der, etterforsker, påtaleansvarlig, eventuelt dommeravhører og saksbehandler(e) i barnevernet utveksler relevant informasjon og praktiske opplysninger i forbindelse med aksjonen/dommeravhøret.
- Dersom retten/ saken tillater det bør barnevernet være representert ved dommeravhøret.
- Etter gjennomført dommeravhør/andre viktige avhør setter man seg hurtig i kontakt med hverandre og informerer hverandre om videre saksgang.

5. Av hensyn til bevisforspillelsesfaren bes om at saken i mest mulig grad skjermes/ holdes uavdekt overfor den mistenkte overgriper og den/ de som ut i fra situasjonen kan bruke informasjonen til skade for etterforskningen, dersom det er forsvarlig av hensyn til barnets beste, inntil politiet har

vurdert bevissikringen og avholdt eventuelle aksjoner. Det er viktig at den informasjonen som gis uformelt i drøftingsmøter ikke blir gjenstand for informasjon i offisielle notater/journaler uten at dette er avklart med informasjonsgiver. Begge etater bør tilstrebe å samarbeide slik at deres oppgaver og formål blir ivaretatt på best mulig måte.

11.3. Anmeldelse til politiet bør inneholde:

Må vurderes fra sak til sak. Listen er ikke uttømmende og sakene er svært forskjellige slik at det ikke er mulig å sette opp en standard mal for alle saker. Ikke alt er relevant i alle saker og andre ting kan være svært relevant i en spesiell sak. (Er du i tvil: ta med mer heller enn mindre eller ring oss!)

- Navn, fødselsnummer, adresser, telefonnummer og arbeidssted / skole på alle involverte i saken
- Tydelig beskrivelse av de aktuelle relasjoner mellom involverte
- SVÆRT detaljert beskrivelse av barnevernets kunnskap om saken og hva som er gjort i første kontakt / melding om familien / barnet
- Hvem (navngitt) har snakket med aktuelle involverte
- Når og hvor skjedde dette
- Hva var utgangspunktet for samtalen
- Hvem var til stedet da dette skjedde. Var evt. mor/far, andre i rommet ved siden av?
- Hva er sagt / gjort
- Hvordan er spørsmål stilt
- Hvilke reaksjoner kom på spørsmålet
- Hva var svaret
- Hvordan forløp samtalen videre
- Detaljer, detaljer, detaljer
- Tilsvarende beskrivelse av videre oppfølging, kontakt og samtaler med barnet / familien og andre relevante personer i barnets liv
- Hvem er disse og hvilken rolle har de i barnets liv (besteforeldre, steforeldre, gode venner o.a.)
- Beskrivelse av all kontakt med andre etater / institusjoner, skole: hvem er lærer / kontaktperson i barnehage – hvem kjenner barna best
- Hvilken informasjon har disse om
- Barnet: nivå, språk, interesser
- Foreldre: adferd, relasjoner seg i mellom, konflikter osv.
- Dersom det er språkvanskeligheter hos foreldre og/eller barn – beskriv detaljert
- Hva er morsmål
- Hva er utfordringene med å kommunisere med dem på norsk - hvis det er mulig
- Evt. problemer i forhold til funksjonsnivå – mentalt eller på annen måte – beskrives detaljert
- Hvem kan evt, si mer om dette – evt. behandlingspersonell involvert
- Evt. trusselbilde som aktualiserer spesielle tiltak
- Hvilke planer har barnevernet for videre i oppfølging av saken
- Navn, telefonnummer til saksbehandler som skal kontaktes i saken

12. Viktige telefoner

Ringerike kommune:	32117400	
Politiet	02800/112	
Barneverntjenesten:	32117400	
Barnevernvakta:		
Legevakt:	116 117	
Overgrepsmottaket i Drammen:	32269000	
Senter mot seksuelle overgrep i Buskerud (PRIS):	32045800	
Barnas Hus i Sandefjord:	116 111	
Krisesenteret i Hønefoss:	32 17 06 90	
Helsestasjonen:	32117575	
Alarmtelefonen for barn og unge:	116 111	
Røde Kors telefon om tvangsekteskap	815 55 201	
IMDI	24168800	
Nasjonal kontakttelefon for eldre som er utsatt for overgrep:	800 30 196	
Kriseteamet i Ringerike:		46845726